

תוכן העניינים

3	דבר מנהלת האגף לשנת הלימודים התשס"ח
4	דבר העורכת
5	חלון לתכניות למצטיינים
8	פותחים חלון לפעילות בכיתות המחוננים
18	פותחים חלון לפעילות במרכזי-המחוננים
27	תכניות המשך לתלמידים מחוננים בוגרי המרכזים
29	טיפול מחוננים במסגרת האקדמיה
32	חלון לעולמו של מורה
34	הישגים ייחודיים של תלמידים מחוננים
38	חלון לכנסים ולהשתלמויות

עורכת: פנינה זלצר

רכזת מערכת: עדה דרורי

מערכת: שלומית רחמל, ד"ר חפצי זוהר, נילי אייזן, פנינה זלצר ועדה דרורי

עריכה לשונית: צביה רדיאנו

דבר מנהלת האגף

לשנת הלימודים התשס"ח

בשנה"ל התשס"ח הציב המשרד את טיפוח המחווננים והמצטיינים כיעד שאליו מחויבת המערכת כולה. התחלנו השנה בתכנית "אמירים", תכנית חלוץ לטיפוח מצטייני בתי-ספר. התכנית המתקיימת בשיתוף האגף לחינוך יסודי והאגף לחינוך על-יסודי החלה לפעול ביותר מ-59 בתי ספר ברחבי הארץ. מרכזת התכנית היא ד"ר חפצי זוהר, מפקחת באגף, ולצידה פועלות מדריכות מנחות במחוזות. בנוסף להנחיה הפרטנית, תתקיימה במסגרת המחוזות השתלמויות ויתקיימו ימי עיון ארציים.

כיתות מחוננים חדשות נפתחו בשלוש חטיבות ביניים: תיכון מקיף א' בבאר שבע, חט"ב "דורות" בראשון לציון וחט"ב "שזר" בקרית אונו. כמו כן פתחנו בקרית מלאכי מרכז מחוננים חדש, חידשנו את פעילותו של המרכז במזרח-ירושלים והעברנו את המרכז שפעל בכפר כנא לריינה.

בכוונתנו לפעול להקמת מארג (Network) ארצי שאליו יוזמנו להיות שותפים כל הגופים הפרטיים והציבוריים העוסקים בטיפוח תלמידים מצטיינים. במסגרת זו בכוונתנו לקיים כנס שבו תונח התשתית למארג.

אנו והאגף לקליטת תלמידים עולים פועלים להרחבת התכניות לטיפוח תלמידים מחוננים יוצאי אתיופיה במסגרת מרכזי המחווננים. עד היום שולבו 80 תלמידים בתכנית זו.

בסיועה של ועדת ההיגוי המלווה את עבודת האגף, בראשותה של פרופ' זמירה מברך, נתמקד בגיבוש מדיניות לגבי מספר סוגיות עקרוניות: האם יש צורך בתכניות ליבה לתלמידים מחוננים? עיצוב קווים מנחים לטיפוח ההיבטים הרגשיים והחברתיים של הילד המחונן ומשפחתו, האם כדאי ואפשר לטפח מחוננים בגיל הגן?, גיבוש קווים מנחים לבניית תכניות לתלמידים מצטיינים ולדרכי איתורם וגיבוש עקרונות מנחים לטיפוח תלמידים מחוננים ומצטיינים במוסיקה ובאמנות.

במידעון זה אנו שמחים לשתף אתכם במקצת מהעשייה המגוונת שנעשית יום יום בתחום התכניות הייחודיות לתלמידים מחוננים ומצטיינים.

אני מודה לכל אלה שטרחו וכתבו ובכך אפשרו הצצה לעבודה המקצועית הנעשית במטה ובשדה. אני מאחלת לכולנו שנה של הצלחה בהגשמת המשימות הרבות והחשובות שהצבנו לעצמנו.

שלומית רחמל
מנהלת האגף

דבר העורכת

קוראים וקוראות יקרים/רות!!!

דפי "ממ"ש 2" עושים את דרכם לדפוס, ויצאו לאור בסמוך לחג החנוכה, חג האורים. האור בתרבויות השונות נקשר לידע, לחכמה, לבהירות המחשבה. אני מקווה ששורות אלה "ישפכו אור" על עבודתנו והתנסויותינו בשדה. בגיליון זה אנו ממשיכים במסורת אותה התחלנו בממ"ש הקודם ופותחים חלונות לעשייה באגף. ד"ר חפצי זוהר, מפקחת באגף, פותחת חלון לתכניות למצטיינים. המדורים הוותיקים "חלון לפעילות במרכזי המחוננים" ו"חלון לפעילות בכיתות המחוננים" מארחים הפעם מרכזים ובתי ספר נוספים. הדי **הכנס למצוינות בחינוך** מובאים בציטטות מפי הדוברים. בחרתי לשלבם בתוך התכנים, כמראה אמיתית לעשייה שלנו. עוד בגיליון:

מדור חדש על תכניות המשך לתלמידים מחוננים בוגרי המרכזים, דיווח על הישגים ייחודיים של תלמידים מחוננים ופרסים בתחרויות יוקרתיות, טיפוח מחוננים במסגרת האקדמיה, על עבודת מורה מנטור (חונך) לקידום תלמידים מחוננים תת משיגים, במדור "חלון לעולמו של מורה" ביקור ב-"ארגז החול של החיים" עם דן עופרי.

כשתגיע החוברת לידיכם, נהיה כבר כולנו בלהט העשייה של שנת תשס"ח, והכתוב יהווה תזכורת לעשייה של שנת תשס"ז.

קריאה נעימה
פנינה זלצר

חלון לתכניות למצטיינים

ד"ר חפצי זוהר, מפקחת באגף

האגף למחוננים ולמצטיינים מציע תכנית ארצית שמטרתה לטפח תלמידים מצטיינים ברמות הגיל השונות בבתי הספר ומחוצה להם תוך הרחבת מעגל התלמידים הלומדים בסביבה לימודית מותאמת והמשולבים במסלולי למידה מגוונים. כל זאת מתוך מטרה לאפשר לתלמידים לממש בצורה טובה יותר את יכולותיהם ולהגיע לדרגת מצטיינים.

האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים מפעיל תכניות במספר מעגלי טיפוח:

1. טיפוח מצטייני יישוב באמצעות יוזמות מקומיות (מחוז/יישוב).
2. טיפוח מצטייני יישוב (5%) באמצעות מרכזי המחוננים המהווים משאב מקצועי לטיפוח המצטיינים.
3. תכנית החלוץ "אמירים" לטיפוח מצטייני בית ספר ומצוינות בית ספרית.

תכנית החלוץ "אמירים" החלה לפעול השנה ב-59 בתי ספר ברחבי הארץ, ובמסגרתה מופעלת תכנית בית ספרית למצטיינים על פי מודל "רנזולי". החזון החינוכי והשאיפה החברתית בהקשר זה הם להטמיע תרבות של מיצוי היכולות של כל התלמידים. הרחבת מעגל התלמידים ה"מטופחים" תקדם את הטמעת ערכי המצוינות ותשפיע על תרבות המצוינות הבית ספרית.

מצוינות פירושה מכלול ההתנהגויות והפעולות החותרות להשתפרות מתמדת והמאפשרות מיצוי הפוטנציאל האישי על מנת להגיע לתוצאות האפשריות הטובות ביותר. המצוינות הנה אורח חיים. אנשים בעלי נטייה למצוינות מאופיינים על ידי מספר סגולות: מוטיבציה פנימית חזקה המניעה אותם בהתמדה, סקרניים, יצירתיים, מעדיפים גירויים חדשים על פני מוכרים, מעדיפים מורכבות, בעלי רצון להתעלות ולהתמקצע, בעלי תחושת ערך עצמי, אחריותיות, עצמאות ומוקד שליטה פנימי. המצוין מציב לעצמו מטרות וחותר להגשמתן, לומד באופן יעיל ויודע להפיק מהתנסויותיו.

הצטיינות של תלמידים משמעותה ביצוע יוצא דופן או סימנים לעשייה יוצאת דופן ברמת מומחה ובהתאמה לגיל. אין אפשרות להצטיין ללא מרכיבים של מצוינות. המצטיינים מגיעים להישגים יוצאי דופן (תוצרים) בזכות מאמץ מתמשך ואיכותי שהוא מסימני המצוינות. מכאן שגם ההצטיינות הינה דינאמית. המצטיין הולך ומפתח את כישוריו ואת יכולתו להבין ולהשיג. איכות הביצועים של המצטיינים תלויה בשילוב של פוטנציאל וביצועים ולמידה מושכלת מתוך ההתנסויות.

צוות האגף השקיע זמן רב בלימוד נושא המצוינות וההצטיינות כשאחד משיאיו היה כנס המצוינות אשר הדי הדוברים בו מובאים כאן.

הדים מהכנס הארצי "החינוך למצוינות בישראל"

ט' חשון תשס"ז, 31/10/06

"הגיע הזמן להכניס את המצוינות אל המערכת!"

קראה ח"כ, פרופ' יולי תמיר, שרת החינוך מעל במת הכנס.

"ראיתי הצגה בג'ו ארבע-עשרה, הייתי בורה מואטט, לא הייתה טאוויציה, ולא היה סו גרבות ולא ראיתי הצגת תיאטרון, ולא ידעתי שקיימם דברי כזה. במקרה נקלעתי וראיתי, וזו הייתה הארה, מכת ביק וידעתי שזו תהיה גשובה וזה מפנה ביי."

גב' גילה אלמגור-אגמון, זוכה ב-"פרס ישראל"

"את היצירותיו שהובילה לתוצרי של הגברה, יש מקום לטפח בקהילה בה אני גיה"

ד"ר יהודית ריכטר, מדינול בע"מ (מנכ"ל), חברת הוועד המנהל של האוניברסיטה העברית. מייסדת תכנית לימודים לקידום המצוינות בלימודי מדעים ופיתוח חשיבה יצירתית ויישומי טכנולוגיה ברפואה

"יש לשבח באהבה - המורה צריך לאהוב את התלמיד ולא לזקוף. אהבתי אתו כאדם"

הכומר אמיל שופאני - מנהל קולג' סנט. ג'וזף (אל מוטראן) בנצרת, עטור פרס אונסק"ו לחינוך לשלום

"הרבה זופים עוסקים בטיפוח מצוינות ולא תמיד זופים אלה מתאמים אזה. הגענו למסקנה שצריכים לקבוע קריטריונים שנדרשים מאלה שעוסקים בטיפוח מצוינות. קראנו אזה גו-תקן"

פרופ' מאיר מידב, יו"ר הוועדה האקדמית, היחידה לנוער שוחר מדע, ביה"ס לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב

"ג'ו" - אמרו "סייג לאכמה שתיקה". אני קורא את הקביעה הזאת כד: לא שצריך הגבם לשחק, אלא שצוין לדבר, אעשה, להתערב ולכתוב, אעסוק רק בדברים שעשנו את מלאך המאחץ והבין בהם. ואם אין אנו מבינים די בהם, אם אין אנו הגבמה בהם, עוין לשחק."

פרופ' דוד הראל, הפקולטה למדעי המחשב ולמתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע מקבל "פרס ישראל".

"הגברה של היומ דורשת מצוינות במערכת החינוך ולא רואה את זה כדבר שאסור להתעסק בו."

מר חזקי אריאלי, מנכ"ל העמותה למצוינות בחינוך. העמותה מפעילה תכניות לטיפול בתלמידים מצטיינים בישראל ובחו"ל: "התיכון למדעים ולאומניות", "מצוינות אלפיים", "מכון צייס להכשרת מורים למצוינות".

**"הגינות אמצונית הוא גינות לאינטלקטואליזם
אשרכים ואמוסר."**

גב' לאה רוזנברג, סמנכ"לית ומנהלת המינהל הפדגוגי, משרד החינוך.

**"גינות שגור סקרין ביוגרי. ישנה הכוון עז מנת אספק את סקרנותו...
הוא יבגרי בפעילות המגריה ביוגרי מבגריה גושית וויזואליז...
אן הסקרנות נפאלת במהלך שנת הגבגרותו בגוך אשרכת הגינות שגור?"**

פרופ' מרים בן-פרץ, מקבלת "פרס ישראל" בחקר החינוך, פרופ' אמריטוס - אוניברסיטת חיפה.

"מגכ"ל לא אמרו אי 'שנה' הם אמרו אי 'ראה'"

ד"ר אברהם אופק, מנכ"ל מכן אופק לניהול ומחקר, יועץ במשרד החינוך לאיכות ומצוינות.
בעל פרס "קרן פורד" למחקר ופרס "קרן לידי דייויס" להצטיינות במחקר.

"מרגרי לכומיה הייתה והינה יריבתי הקרובה ומאלות הדיך שלי."

פרופ' אהרון צ'חנובר, זוכה ב"פרס נובל למדעים" וב"פרס ישראל", המרכז לחקר הסרטן
ולחקר ביולוגיה ואסקולאריז, ביה"ס לרפואה, הטכניון, חיפה.

**"אני כמנהל ארגון צריך לאגרי את הגומונים בהם
כא אגד ואגת יכולים אהצטיין."**

פרופ' שאול שאשא, מנכ"ל ביה"ח לגליל המערבי בנהריה. פרופ' בביה"ס לרפואה בטכניון, חיפה.
זוכה בפרס רבין לאיכות ומצוינות וממובילי המצוינות במינהל הציבורי.

**"כדי שאלה שגור מגכ"ל היוס יהפכו אמצטייני המגרי, אנו צקוקים
אסביבה מגאומיה. יודים מצטיינים הם יודים בעלי צרכים מיוחדים,
מישהו צריך לאגרי אתם אתם אהם מה שגסר אהם."**

ד"ר רמה קלויר, הכשרת מורים, מכללת קיי, באר שבע

"שלוס דוט קום"

**"באמצעות זה שגור נתנים אגאומים שגור (ישראלים ופאסטינים)
גם אעבד ביחד וגם אגרוס גצרה אקהילה הם, כמנהיגים של העגיד,
יכולו אהבין שיש כאן דיך אגרי..."**

גב' טלי דובק, מנכ"לית משותפת MEET התכנית המלווה ע"י אוניברסיטת ZUM (ארה"ב) לקידום
נוער מצטיין ישראלי - פלשתינאי בחינוך למצוינות במדעי המחשב והטכנולוגיה.

פותרים חלון לפעילות בכיתות המחוננים

תיכון מקיף ג' - אשדוד

מנהלת: עדה נגר
רכזת מסלול מחוננים: אידה חודוס

כיתת מחוננים כתזמורת

בבית ספר מקיף ג' - אשדוד פועל זו השנה הרביעית פרויקט ייחודי ויחיד במינו בארץ שבו כל תלמידי הכיתה לומדים נגינה בכלי נשיפה ובכלי הקשה ויוצרים תזמורת.

מאחר שהצד הקוגניטיבי מטופח לאורך כל השנים, חיפשנו דרך שבאמצעותה יוכל התלמיד המחונן לשפר את יכולותיו להתבטא במישורים נוספים פרט למישור הלימודי/קוגניטיבי.

התלמידים מחולקים ל-6 קבוצות לימוד, וכל שבוע כל קבוצה לומדת נגינה בכלי שנבחר בתחילת השנה, ופעם בשבוע התלמידים מתאספים יחד ומנגנים בתזמורת.

לצורך התכנית רתמנו לפעולה את מורי הקונסרבטוריון העירוני "אקדמא".

המורים מהקונסרבטוריון מגיעים לביה"ס פעמיים בשבוע ומלמדים את התלמידים (תלמיד שאין בבעלותו כלי נגינה, יכול לשכור את הכלי מהקונסרבטוריון).

שאלנו את התלמידים במה לדעתם תרמו להם לימודי המוסיקה והנגינה בתזמורת, והתשובות היו מגוונות ומעניינות. רוב התלמידים טענו שהם מרגישים כי יכולת הריכוז שלהם ויכולת ההקשבה שלהם השתפרו מאוד, ואנו המורים הרגשנו שהמתחים הטבעיים הקיימים בכיתת מחוננים בתחילת דרכה פחתו ככל שהתלמידים התקדמו בנגינה בתזמורת.

הרמה הגבוהה אליה הגיעו התלמידים הביאה אותם להשתתף בקונצרט הסיום הרשמי של הקונסרבטוריון העירוני.

תיכון "אחד-העם" פ"ת

מנהל: אילון נוה
רכזת מחוננים: דליה בן אסא

מקצוע טכנולוגי - רובוטיקה בתיכון עיוני

בבית הספר מתקיים קורס ייחודי ברובוטיקה לתלמידי כיתה י' הכולל כ-25 מפגשים עיוניים ומעשיים.

התלמידים המחוננים לומדים את המקצוע הטכנולוגי בתיכון עיוני, שזהו שינוי בתפיסת הלימודים בבית הספר.

הקורס מועבר באמצעות הוראה רב-תחומית: שילוב של פיזיקה, מכניקה, חשמל, בקרה, מחשבים וסנסורים והוא מועבר על ידי מומחים.

מטרת הלימוד:

לקרב בין התלמיד למערכת טכנולוגית מתקדמת דרך הוראה רב-תחומית.
רכישת יסודות בידע טכנולוגי ויכולת חשיבה טכנולוגית.
התנסות: בניית רובוטים ומערכות טכנולוגיות ומודלים ומערכות טכנולוגיות.
פיתוח יצירתיות ומיומנויות בפתרון בעיות מורכבות.
פיתוח עבודת צוות.
הגשת עבודת גמר בסיום הקורס.

ברמה העיונית:

התלמידים לומדים את יסודות הרובוטיקה, וכיצד בונים רובוט.

ברמה המעשית:

- א. התלמידים מיישמים את מה שלמדו בתיאוריה ובונים רובוט. לדוגמה התלמידים בנו "יד-מנוף כבסיס להרכבת יד לפסי ייצור ותעשייה מתקדמת.
- ב. התלמידים מבצעים משימות מאתגרות, כמו: הצלת צוללת: התלמידים בנו דגם של רובוט שמסוגל להציל צוללת ותכנתו אותו.
- ג. ליישומים אלה יש שימושים פרקטיים בחיים המודרניים בבית, בתעשייה, ברפואה ובחלל.

"את היצירות שהבאת לאוצר של הגבעה,

יש מקום לטפח בקהילה בה אני גיה"

ד"ר יהודית ריכטר, מדינול בע"מ (מנכ"ל), חברת הועד המנהל של האוני' העברית. מייסדת תכנית לימודים לקידום המצוינות בלמודי מדעים ופתוח חשיבה יצירתית ויישומי טכנולוגיה ברפואה

בית ספר "גרץ"

מנהלת: ציפי אברהמי

רכזת מסלול מחוננים: רות בצלאל

הקשר הרב דורי – חוויה של למידה בכל גיל

רכזת מחשבים ומובילת הפרויקט: חגית קוברסקי

העידן הטכנולוגי בו אנו מצויים מזמן לנו חידושים בלתי פוסקים. הצעירים מסתגלים לשינויים אלו במהירות רבה יותר, מפנימים אותם וצועדים קדימה. המבוגרים, לעיתים, מסתגלים לאט יותר.

תכנית "הקשר רב דורי" הנה תכנית ערכית חינוכית המגשרת בין שני דורות. באמצעות הסביבה המתקשבת נוצרים יחסי גומלין בין התלמידים לבין האוכלוסייה המבוגרת.

מטרת התכנית היא לצמצם את הפער הבין דורי ולבנות גשרים להידברות ולתקשורת.

התכנית מסייעת למניעת תופעת ניכור הנובעת מפער זה, מסייעת לקירוב הלבבות ושימור ידע ההולך ונעלם.

בתכנית נפגשו תלמידי כיתה ו' עם בני גיל הזהב ולמדו יחד בתהליך המורכב משני שלבים:

בשלב הראשון למדו מיומנויות תקשוב בסיסיות, שימוש בדואר אלקטרוני וגלישה באינטרנט, ובשלב השני - תיעוד זיכרונותיהם של המבוגרים.

מחד גיסא אפשרה התכנית לתלמידים להפוך למנחים בתחום הטכנולוגי ולפתח כישורי הנחייה, ומאידך גיסא אפשרה לעמיתי הגיל השלישי לתרום מניסיון חייהם ולהעביר את המורשת וההון התרבותי לדור ההמשך.

במפגשים ההדדיים תורם כל צד מיתרונותיו לחיזוק הקשר הבין דורי. הלמידה והחוויית המשותפות תורמות להבנה טובה יותר של בן הדור האחר ובכך אנו יוצרים מערכת שורשית וערכית בחברה.

התכנית משלבת את ידע המורים הצעירים בטכנולוגיות המחשוב והתקשוב עם הערכים של ההתנדבות והנתינה, הסובלנות, המחויבות והאכפתיות לזולת.

בסיום התכנית נערך מפגש סיכום במוזיאון "בית הפלמ"ח". הייתה זו חוויה מרגשת שהעצימה את החיבור בין הדורות. ההליכה המשותפת, זה לצד זה, דור הפלמ"ח ודור העתיד, יצרו תחושת גאווה והעצימו את תחושת החיבור והמסע בזמן.

"אקרופוליס החדשה" – פילוסופיה בראי הקולנוע, מסע אל הגיבור שבנו

מחנכות ויוזמות התכנית: אוריאלה ענבר ורוית בצלאל

מורי "אקרופוליס החדשה": רוית מנדיל-חלבי ורוני חלבי

מי מאיתנו לא חלם להיות פעם הגיבור שמביא את המזור לעולם, זה שנושא איתו את הבשורה. אבל נודה באמת - לרוב אנו חוששים מביקורת, והגיבור שבתוכנו יוצא לפעולה רק לעיתים נדירות, בעצם כשאין לו ברירה.

התפיסה המניעה אותנו, צוות כיתות המחוננים בבית ספר "גרץ", היא שיש לטפח את הפן הרגשי של תלמידינו ולא רק לשעוט קדימה בטיפוח האינטלקט.

בהלימה לחזון האגף למחוננים ולמצטיינים, החלטנו לצאת למסע משותף עם תלמידינו. מסע חוויתי, שבצידו תובנות רגשיות ואינטלקטואליות - יצאנו לחפש את הגיבור שבתוכנו. בשיתוף "אקרופוליס החדשה", בית-ספר לפילוסופיה מעשית.

להלן עיקרי הדברים בתכנית:

בתרבויות הקדומות היה "חכם השבט" מכנס את הצעירים סביב המדורה ומספר להם סיפורים. הסרטים, האגדות והמיתולוגיות הם מדורת השבט של היום. כל מיתוס ואגדה טומנים בחובם רמות שונות של הבנה ורעיונות הנוגעים לכל אדם בכל זמן.

המיתוס מספר תמיד על גיבור שיוצא למסע, על דרקונים ופחד, על גבורה וניצחון, ואלה מהדהדים בתוך זה ששומע על כוחותיו, על הפחדים והמגבלות שלו ועל הכוח שלו להיות גיבור.

החוויה מציגה מציאות שלמה היוצרת הזדהות עם הגיבור והמעוררת את הרגש והמחשבה.

אמנות הסיפור והקולנוע מאפשרת לנו להביא את ה"מדורה" לכאן ועכשיו.

באופן טבעי, הערכים שעלו הם: גבורה, התמודדות עם ה"דרקונים" שבתוכנו, מציאת ה"אני האמיתי" שלנו, הגשמה עצמית, גילוי הכוח המיוחד כל אחד מאיתנו, הקשר שיש בין האדם לטבע, חשיבות העזרה לזולת, כוחו של הדמיון וחשיבותו עבורנו וכיצד "לחיות את המיתוס".

כל מפגש החל בהעלאת הרעיונות המיוחדים לו ונקודות להתבוננות במהלך הצפייה בגיבור/ה. לאחריו דיון באולם ההקרנה עצמו בהנחיית מורי "אקרופוליס החדשה" אודות הרעיונות שהועלו לעיל. כל סרט והזווית המיוחדת שלו.

לאחר כל חמשת המפגשים בבית הקולנוע המשכנו את הפעילות בחמישה מפגשים משותפים בבית הספר.

במפגשים הנוספים בבית הספר, בהוראה רב-גילית, עסקנו בהסתכלות פנימית אישית וקולקטיבית על החוויה שעברנו. בשלב השני ניסו הילדים לברר בקבוצות עבודה מעורבות מהן התכונות שזקוק להן מנהיג.

השלב השלישי היה שלב יצירתי בו התבקשו התלמידים, שוב בקבוצות קטנות, ליצור ולעצב כלי עבודה, כלי עזר שיעורר את המנהיג שבתוכנו וישמור עליו.

מרכז חינוך ליאו בק, חיפה

מנהל כללי: דני פסולר

בליאו באק נהנים תלמידי כיתת המחוננים גם מיום העשרה שבועי ייחודי

בחטיבת הביניים של מרכז חינוך ליאו באק בחיפה נהגנו במשך שנים רבות לשלב במהלך הלימודים של כיתות המחוננים פעילויות העשרה כגון: ימי עיון, הרצאות, וכן תוספת של מקצועות כמו: אמנות, מוסיקה, מחשבים, צילום ופילוסופיה במערכת הלימודים הסדירה. שילובם של המקצועות האלה במערכת הביא לשעות לימודים ארוכות ולתחושה של עומס רב. בביה"ס התקבלו תלונות חוזרות ונשנות מצד הורים ותלמידים כי המערכת עמוסה, המטלות הבאות בעקבותיה אינן מותירות פנאי לפעילויות חלופיות, לפגישות חברתיות ולמנוחה. טענה נוספת הייתה כי יש לאפשר לתלמידים מידה מסוימת של בחירה בין נושאי העשרה - דבר שאינו מתאפשר במבנה המערכת הנוכחי.

טענות אלה של התלמידים והוריהם ורצוננו לשפר את התכנית למחוננים הניבו מודל המשלב בין לימודים בכיתת המחוננים לבין יום העשרה שבועי. לפני מספר שנים ניסינו פיילוט המאפשר לתלמידי כיתת המחוננים בכיתה ז' לצאת מחטיבת הביניים ליום העשרה שבועי שמתקיים בקמפוס הראשי של המרכז. יום ג' נבחר כיום ההעשרה בשבוע ובמסגרתו הוצע לתלמידים מגוון תכניות לבחירתם.

יום העשרה חולק לשלושה שיעורים בני 90 דקות כל אחד. התלמידים נרשמו לקורסים על פי בחירתם כשלמעשה ניתנה להם האפשרות לעצב את רשימת התכניות לבחירה על פי תחומי עניין שהם עצמם ביקשו בשאלון שמילאו. בין התכניות שהוצעו לתלמידים ניתן היה למצוא: תורת הנאום, D&D (Dungeons & Dragons), שיפור מיומנויות שחייה, טיפוח חשיבה יצירתית, מוסיקה, רובטיקה, תעופה וטיסנאות, מיני-רפואה, היסטוריה בראי הקולנוע, רדיו, סדנא לניתוח ספרותי, כתיבה יצירתית, התנהגות בעלי חיים, פרסום, יזמות, תיאטרון, מוסיקה ועוד.

בתום שנת הפיילוט העברנו בקרב התלמידים שאלון משוב, בו נתבקשו התלמידים להעריך את איכות התכניות ותרומתן של יום העשרה ללימודיהם. המשוב היה יוצא מן הכלל וכל התלמידים ביקשו להמשיך את התכנית גם בשנת הלימודים הבאה.

כיום, בתום שלוש שנות התנסות, הפך יום העשרה השבועי לתלמידי כיתות המחוננים בחטיבת הביניים (ז-ט) לחלק בלתי נפרד ממערכת השעות השבועית שלהם. העובדה שיום העשרה נבחר ליום ג' מאפשרת לתלמידים לשנות במחצית השבוע סביבת למידה ולחוויות מסוג אחר. המעבר לקמפוס הראשי של מרכז חינוך ליאו באק והלמידה בקבוצות רב גילאיות לצד הבחירה ממגוון אפשרויות למידה יוצרים אתגר, עניין רב וחוויה בלתי רגילה.

בנוסף לשיעורי העשרה המרוכזים ביום זה אנו משלבים ימי עיון ויציאות מחוץ לבית הספר כחלק מתהליך הלמידה. גם ימי היציאה מרוכזים בימי ג' והדבר מקל על מערכת השעות השגרתית של בית הספר.

לאחרונה קיימנו משוב בקרב התלמידים בנוגע למידת שביעות רצונם מתכנית יום העשרה השבועי.

70 תלמידי כיתות המחוננים בחטיבת הביניים שלנו ענו על שאלון משוב. משאלון המשוב עולה באופן חד משמעי כי התלמידים אוהבים את יום העשרה השבועי ואינם מעוניינים להתחלק בו עם שאר תלמידי השכבה. העובדה שיום העשרה זה הוא ייחודי להם ומאפשר להם ללמוד יחד במסגרת רב גילאית תורמת ונותנת מענה לצורכיהם. כמו כן עולה כי תכניות יום העשרה, שמאפשרות גיוון רחב מאוד בתחומי הלימוד וקבוצות לימוד קטנות, תורמות ללמידה חווייתית, לשיפור היצירתיות ומרחיבות את מרחב הביטוי של התלמיד.

בליאו באק מצאנו כי השילוב בין כיתת מחוננים לבין יום העשרה שבועי תחת קורת גג אחת הינו שילוב מנצח.

סדרת הרצאות איכות ממיטב חוקרי הטכניון ואוניברסיטת חיפה לטיפוחם של התלמידים המצטיינים במרכז חינוך באק בחיפה

טיפוח המצוינות והעשרתם של תלמידים מצטיינים הינם אחת ממטרותינו החינוכיות במרכז חינוך ליאו באק. בכדי להפוך את אתגר טיפוח המצוינות לשגרת חיים בבית הספר בנינו עם הטכניון ואוניברסיטת חיפה סדרת הרצאות קבועה, המציעה לתלמידי בית הספר אחת לחודש הרצאה של מיטב החוקרים באקדמיה.

אנו מאמינים כי המפגש עם דמויות מופת המובילות בתחומן, והשיח על חדשנות ופיתוח, יש בו כדי לתרום רבות לקידומה של תפיסת המצוינות והחתימה להצטיינות.

בטכניון נבנתה עבורנו תכנית בחסותו של חתן פרס נובל, פרופ' אהרון צ'חנובר, ובאוניברסיטת חיפה נתן הרקטור, פרופ' יוסי בן ארצי, את תמיכתו ועידודו ליצירת שיתוף הפעולה בין המוסדות. תכנית סדרת הרצאות החלה בחודש דצמבר 2006 בשתי הרצאות אותן נתן פרופ' אהרון צ'חנובר. בהרצאתו הראשונה דיבר פרופ' צ'חנובר על חשיבותו של החינוך בתהליך התפתחותו של כל פרט ועל השאיפה למצוינות. בהרצאתו השנייה התמקד פרופ' צ'חנובר בתגלית שזיכתה אותו ואת שותפיו בפרס נובל. הוא הרצה לתלמידים בנושא: "מדוע עלינו להרוג את החלבונים בגופנו בכדי לחיות".

בנוסף לכך הופיעו בפני התלמידים החוקרים הבאים:

- ד"ר מרסל מחלוף הרצתה בנושא: "תרפיה גנטית - מציאות או דמיון?"
- ד"ר דרוו סליקטר הרצה בנושא: "ביו חומרים חדשניים המשמשים לעידוד תהליכי החלמה ורגרציה של רקמות".
- ד"ר גיטי פריי הרצתה בנושא: "פלסטיק מדליק".
- סדרת הרצאות נכנסת ללוח הפעילות הקבועה של בית הספר.
- בנוסף למיטב המרצים מהטכניון והאוניברסיטה אנו מזמינים למפגש עם תלמידי ביה"ס מרצים מחו"ל שסיפורם האישי והצלחתם המקצועית מהווים מודל ראוי ללמידה. בין האורחים שהגיעו אלינו ניתן לציין את:
- מר סטנלי גולד, איש עסקים יהודי אמריקאי, מבעליה של חברת "דיסני וורלד" ובעליו של חברות רבות נוספות בארץ ובעולם. מר גולד דיבר על יזמות בעולם גלובלי ועל כדאיות ההשקעה הבינ"ל בישראל. חברתו רכשה לאחרונה את מפעל "טבע-נאות".
- ד"ר שלמה מרקל, סגן הנשיא של החברה הגלובלית Broadcom המייצרת שבבים לתעשיית הטלקומוניקציה והסלולארי, שדיבר על: "Wireless is every where".
- מר דייוויד סיגל, מנכ"ל החברה הבינלאומית לקייטרינג לתעופה Gate Gourmet, ששוחח עם התלמידים על המשבר בענף התעופה מאז 09/2001 ועל אתגרי העסקים בענף.
- ההרצאות מתפרסמות לקהל התלמידים הרחב, והזכות להשתתף בהן נתונה לבחירת התלמיד. איכות ההרצאות יצרה מציאות של ביקוש רב מן ההיצע, ואולם ההרצאות של ביה"ס גדוש לקראת כל הרצאה והרצאה.

"שואם דוט קום"

"באמצעות זה שאנו נתנים אתמאידים שלנו (ישראלים ופאסטניקים) גם אעבד כבוד אגם אריאם אצרה אקהילה, הם כמנהיגים של העתיד, יוכלו להכין שיש כאן דרך אגרת..."

גב' טלי דובק, מנכ"לית משותפת MEET התכנית המלווה ע"י אוניברסיטת ZUM (ארה"ב) לקידום נוער מצטיין ישראלי - פלשתינאי בחינוך למצינות במדעי המחשב והטכנולוגיה.

בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה, ירושלים

מנהל: ד"ר גלעד אמיר
רכזת מסלול מחוננים: ד"ר רבקה ברגר

כנס סימולציה של האו"ם (MODEL UNITED NATIONS) 7-8 ינואר 2007

ד"ר גלעד אמיר, מנהל

כנס MUN אורגן במשותף על ידי משרד החוץ הישראלי, התיכון שליד האוניברסיטה ומנהלת החינוך י-ם והתקיים במשרד החוץ ובבית הספר התיכון שליד האוניברסיטה, שניהם בגבעת רם, בירושלים, ב-7-8 בינואר 2007.

הכנס נערך בחסות ובעידוד ארגון האומות המאוחדות, והוא מדמה כנס של האו"ם: במהלך כמה ימים מתקיימים בו מושבים של העצרת הכללית ומושב ועדות או"ם שונות אשר בהן מיוצגים נציגי מדינות מרחבי העולם.

כנסי MUN מתקיימים מדי שנה, חמישים שנה ומעלה, בכמה בתי ספר תיכוניים ואוניברסיטאות ברחבי העולם ומזה כמה שנים בארץ. הכנס בארץ הוא באנגלית ומתקיים בבית הספר האמריקאי בכפר שמריהו.

אחרי שבית הספר השתתף כמה שנים כאורח בכנסים של בית הספר האמריקאי בכפר שמריהו, הוא החליט ליזום כנס MUN ראשון שיתקיים באחריות בית ספר ישראלי ובעברית. בית הספר פנה אל משרד החוץ ואל מנח"י וקיבל את חסותם וסיועם.

בית הספר הזמין, בשיתוף מנהלת החינוך של ירושלים, שישה בתי ספר נוספים להשתתף בכנס (מקיף גילה, מכללת אורט, אור תורה בנות, אוולניה, הרטמן, רנה קאסן), ואף הנחה אותם לאורך כל תהליך ההכנה.

ה"מדינות" בכנס היו: ישראל, סוריה, צפון קוריאה, גאנה, יפן, איטליה, הודו, בריטניה, מצרים, פנמה, דרום-אפריקה, רוסיה, סין, וונצואלה, צרפת, אירן, סודן.

ה"וועדות" שפעלו בכנס: מועצת הביטחון, המועצה הכלכלית חברתית, הוועדה לזכויות האדם, הוועדה לאיכות הסביבה, הוועדה לסכסוכים טריטוריאליים, הוועדה לפירוק נשק.

כל אחד משבעת בתי הספר שהשתתפו בכנס התבקש להכין משלחת של תלמידים מכיתות י' ו-י"א. לכל משלחת תלמידים הוקצתה מדינה (או מדינות) אותה הם ייצגו בשש ועדות או"ם

שונות. (2 תלמידים בכל וועדה). התלמידים, ביחד עם מורה מנחה מבית הספר, ביצעו במהלך כמה חודשים תחקיר על המדינה ועל תחומי העיסוק של הוועדות בהן השתתפו. במהלך ההכנות היו לתלמידים הזדמנויות לפגוש מומחים ודיפלומטים זרים של המדינות אותן הם ייצגו.

הכנס עצמו נמשך יומיים: בפתחה מליאה שבה נשאו דברים שגרירי כל מדינה (התלמידים), אך גם נציגים (אמיתיים) של משרד החוץ ושל האו"ם; מליאה חגיגית בסיום, שבה בירכה שרת החוץ ציפי לבני; ובאמצע, לאורך שעות ארוכות, עבודה של הוועדות. הכנס נוהל באופן מלא על ידי תלמידים: מזכ"ל האו"ם, נשיא העצרת, ראשי הוועדות - כולם היו תלמידים שרכשו ניסיון בכנסים קודמים. שלושה מהם אף זכו להישלח על ידי משרד החוץ לסדנת הכנה באו"ם בניו יורק, באביב שעבר.

ולסיכום - המטרות שאותן קידמנו בכנס ה MUN:

- לעודד תלמידים לרכוש מבט והבנה על אירועים בעולם של ימינו.
- לפתח את היכולת של התלמידים להבין נקודת מבט שהיא לא שלהם ואף לייצג אותה.
- ללמד אותם מיומנויות של דיבור בפני קהל, מחקר ודיפלומטיה.
- ללמד את התלמידים לקחת אחריות ברמות הולכות וגדלות.
- להוות מנהיגות גם כלפי תלמידים צעירים יותר בבית הספר וגם כלפי בתי ספר אחרים.

מורה מנטור (חונך) לקידום תלמידים מחוננים תת משיגים בתיכון שליך האוניברסיטה, ירושלים

ד"ר רבקה ברג, מנהלת פדגוגית ורכזת תכנית המחוננים

תת-הישגיות היא תופעה מוכרת בבית הספר והיא מוגדרת כהיווצרות פער בין רמת האינטליגנציה של התלמיד לבין הישגיו בפועל. תופעת תת הישגיות מוכרת גם אצל תלמידים מחוננים אשר ללא התערבות חינוכית יתפקדו בבית הספר ברמה שהיא הרבה מתחת לפוטנציאל שלהם.

אצל מחוננים מתבגרים הלומדים בחטיבת הביניים ובתיכון מתחדדת תופעת תת הישגיות הן בשל העלאת רמת הדרישות הלימודיות על ידי בית הספר והן בשל מאפייני גיל ההתבגרות. לתת הישגיות אצל תלמידים מחוננים בגיל זה סיבות שונות:

א. חוסר בהרגלי למידה - הודות ליכולות הגבוהות שלהם מחוננים רבים מצליחים היטב בלימודיהם בשנות בית הספר הראשונות גם עם מעט מאוד מאמץ וללא הרגלי למידה. כאשר מתרבות הדרישות הלימודיות, מתגלים קשיים לימודיים אצל חלק מהם מפני שלא רכשו הרגלי למידה כמו חבריהם, ולעיתים הם אף אינם מודעים לחשיבות הרגלי הלמידה או שמגלים התנגדות לרכישתם.

ב. ליקויי למידה - אלו צפים ועולים אצל התלמיד המחונן המתבגר כאשר הדרישות הלימודיות נעשות גבוהות יותר. עד אז היכולות הגבוהות שלו אפשרו לו למצוא אסטרטגיות פיצוי על ליקויי הלמידה שלו שלא טופלו, אך ככל שהדרישות הלימודיות נעשות גבוהות יותר, כך אסטרטגיות פיצוי אלו אינן מספיקות.

ג. קשיים נפשיים - אלו נובעים ממתח פנימי שנוצר אצל המחונן המתבגר בשל הפער (דיסוננס) שבין יכולותיו השכליות הגבוהות יחסית לגילו הכרונולוגי לבין התפתחותו הרגשית התואמת את גילו.

ד. דרישות ההורים - לעיתים מחונן מתבגר מתקשה לעמוד בדרישות הוריו להישגיות גבוהה או שמתמרד נגדן.

ה. פערים בהישגים הלימודיים במקצועות הלימוד השונים - תת ההישגיות היא לעיתים במקצועות לימוד מסוימים בלבד, בעוד שבמקצועות הלימוד האחרים הישגיו של התלמיד המחונן המתבגר גבוהים. הסיבות לכך הן מגוונות, לדוגמה: ייתכן שהמחונן מוכשר מאוד בתחומים מסוימים ופחות באחרים, ייתכן שיש לו קושי ביחסים בין המורה לתלמיד במקצוע מסוים ועוד.

כיצד יכול בית הספר התיכון לשפר את מצבו של המחונן המתבגר המצטייר ככת משיג ולאפשר לו לממש את יכולותיו?

בתיכון שליד האוניברסיטה בירושלים שבו תכנית למחוננים בכיתות ז'-י"ב, פועל מזה שלוש שנים דגם חניכה של תלמידים מחוננים תת משיגים על ידי מורה מנטור (חונך). המפגשים הם אישיים והתפקיד העיקרי של מורה מנטור (חונך) הוא ליצור קשר אישי תומך עם התלמיד המחונן התת משיג שיעודד אותו להתפתח ולהגשים את מכלול יכולותיו.

מורה מנטור (חונך) יכול לפעול כמורה - מדריך המקדם את ההתפתחות האינטלקטואלית ואת הרגלי הלמידה של התלמיד המחונן התת משיג או שהוא יכול להוות דוגמה אותה יכול המחונן להעריך ולחקות (modeling).

תיאור דגם החונכות:

לאחר הסבר שניתן בפתיחת השנה לצוות החינוכי של בית הספר לגבי דגם מורה מנטור למחוננים תת משיגים, מאותרים מספר תלמידים מחוננים תת משיגים בכיתות השונות (בית הספר הוא שש שנתית) על ידי מורים מקצועיים, מחנכים ויועצות חינוכיות.

לגבי כל תלמיד מוגדרים, בשיחה משותפת, קשייו וצרכיו ומועלים רעיונות באשר למורה שיתאים לשמש לו מנטור (חונך). מחנך הכיתה פונה לתלמיד ומציע לו להתנסות בלימוד אישי עם מורה מנטור (חונך) תוך ציון שמו של המורה. לעיתים יוצר מחנך הכיתה קשר עם הורי התלמיד ויוזם פגישה משותפת לקידום הנושא.

תגובות התלמידים להצעה אינן אחידות: חלקם נענים בחיוב, אך רק להתנסות חד פעמית, חלקם מתלהבים ואחרים מסרבים בתוקף.

בשלב הבא אני פונה למורה המנטור המתאים, ואם הוא נעתר להצעה אנו בונים יחד מתווה לתכנית עבודתו עם התלמיד. המורה מתבקש לתעד בכתב (בקיצור) את התנסותו. מחנך הכיתה מסייע לתלמיד ולמורה המנטור למצוא זמן משותף למפגשים במסגרת שעות בית הספר, במסגרת שיעור פנוי, בסוף יום לימודים או על חשבון שיעור. מדובר במפגש שבועי חד פעמי של שעה אחת.

לעיתים מתבסס קשר החונכות על היכרות קודמת מוצלחת בין התלמיד למורה, אך פעמים המורה והתלמיד אינם מכירים עד לתחילת החונכות. לעיתים התלמיד עצמו מבקש להיפגש עם מורה מסוים כמנטור.

כמורה מנטור (חונך) משמשים מורים שהתמחו במהלך השנים בעבודה עם מחוננים בביה"ס, ושיש להם נטייה לדגם של קשר חונכות אישי עם תלמידים. מדובר ברכזי מקצוע, במורים ותיקים או אף במורים צעירים.

ביסוד הדגם רצף מפגשים אישיים בין המורה המנטור לתלמיד. המפגשים עוסקים בלימוד משותף של מקצוע לימוד הנלמד בבית-הספר או בתחום עניין אחר. במפגשים אחרים מברר המורה המנטור עם התלמיד את בעיותיו בתחום הלימודי ובונה יחד איתו תכנית פעולה שמטרתה לסייע לו. לעיתים במוקד המפגשים שיחות ודיונים על קשיים והתלבטויות שמתעוררים אצל התלמיד המחונן במהלך לימודיו. חשוב שיתוף פעולה של המורה המנטור (חונך) עם גורמים נוספים בביה"ס: מנחן/ת, יועץ/ת, מורים מקצועיים של התלמיד ולעיתים גם עם ההורים.

דרך העבודה של מורה-חונך המשלבת מעורבות והתייחסות אישית יכולה להביא ללמידה בעלת ערך, לצמיחה ולהשתנות של התלמיד. לעיתים המנטור מרחיב את מודעותו העצמית של התלמיד ומעודד אותו לראות את עצמו בדרכים חדשות. יחסי האמון שמפתח המנטור עם תלמידו הם תנאי הכרחי.

דגמי החניכה ומטרותיהם:

- 1. מטרה** - סיוע בהתארגנות לימודית ובפיתוח מיומנויות חברתיות: ריכוך קשיים רגשיים המקשים על השילוב הלימודי והחברתי בביה"ס ועל הלמידה.
מורה מנטור יהיה מנחן או מורה מקצועי.
- 2. מטרה** - אתגר אינטלקטואלי בתחום דעת מסוים כאמצעי לשיפור כלל המוטיבציה הלימודית: מקצוע לימוד בו המחונן מצטיין או מתעניין במיוחד.
מורה מנטור יהיה מורה בכיר/רכז מקצוע המנוסה בעבודה עם מחוננים.
- 3. מטרה** - שיפור ההישגים הלימודיים וההצלחה בבחינת הבגרות במקצוע לימוד מסוים: מקצוע לימוד לקראת בחינת בגרות.
מורה מנטור יהיה מורה הכיתה או אחר.
- 4. מטרה** - שיפור מוטיבציה לימודית, פתיחת אופקים: קריאה משותפת של ספרות יפה או של מאמרים ושיחה עליהם.
מורה מנטור יהיה מורה מקצועי.
- 5. מטרה** - שיפור קואורדינציה ודימוי הגוף והגברת המודעות לתנועתיות: פעילות גופנית: אימוני כושר ומשחקי כדור.
מורה מנטור יהיה רכז מקצוע החינוך הגופני.
- 6. מטרה** - התמודדות עם קשיים נפשיים המעכבים למידה: ביטוי באומנות
מנטור יהיה יועץ מומחה לטיפול באומנות, טיפול בקבוצה של 3-4 תלמידים או בטיפול פרטני.

פותחים חלון לפעילות במרכזי-המחוננים

צפון ודרום נפגשים... בתכניות המחוננים

ביקור מרכז אילת - אילות במרכז "מדע ודעת" תל חי

מנהלות: רונית סאר היימס, סימה ריבלין

בחורף 2007 זכו תלמידי המרכז הדרומי ביותר, אילת, לחוות סופסוף חורף אמיתי בעת שהצפינו אל המרכז הצפוני ביותר תל-חי. מפגשים אלו מהווים חלק מהמארג ההולך ונרקם בין מרכזי המחוננים ומהווים דוגמה לשיתוף פעולה בין מרכזי המחוננים שזוכה לעידוד מהאגף.

במפגש השתתפו תלמידי מרכז מחוננים אילת-אילות מכיתות ד'-ט'.

לאחר התכנסות וברכות משותפות באודיטוריום, נערכו משחקי היכרות.

צוות תכנית תל חי הכין מגוון סדנאות לבחירה בתחומי הדעת השונים: אנגלית, זואולוגיה, מתמטיקה, פורים ואומנות. סדנת הזואולוגיה, שעקרונותיה זהים לשיעור דומה בתכנית באילת, זכתה לעדיפות בקרב התלמידים "האילתיים".

מתוך רשמיה של התלמידה אלמה שהשתתפה בסדנת הזואולוגיה:

"... היה כיף, המורה סיפר על תכנית תל חי ועל הקורס שהוא מלמד.

החזקנו נחשים בגדלים ובסוגים שונים. גרמנו לזיקית להחליף צבעים ע"י דגדוגים.

החזקנו חרדון, הרגשנו את הטקסטורה הייחודית שלו ובחנו את הגוון המיוחד שבגבו.

קרו כמה דברים מצחיקים: בייבי נחש נכנס לאלון לחולצה. אלון עמד בחדר וקפץ חצי שעה.

כמה תלמידים נבהלו, וכשהמורה רץ לעזור, הוא בעצמו דרך על נחש..."

תלמידים שביקרו למשל בסדנת מתמטיקה (כיתות ט'), נהנו מחידות חשיבה שהעסיקו אותם שעות אחרי...וציינו שהסדנה הייתה מאתגרת.

הביקור אפשר לצוותים ולתלמידים משני המרכזים לחוות התנהלות במקום אחר, להיווכח בדמיון שביניהם, להתנסות בסגנון הוראה אחר וגם להודות על מה ששלנו...

...לסיום, זו הזדמנות להודות לסימה ולתלמידי תל חי שהגיעו לכבודנו ממקומות רחוקים, על הארגון והאירוח הנפלאים. אנחנו מחכים להם באילת..."

מרכז למחוננים, אום אלפחם

מנהל: קבלאוי סאפואת

אולימפיאדה ראשונה בנושא: כישורי-חשיבה

המרכז להעשרת מחוננים אום אלפחם יזם בשנת תשס"ז פעילויות חינוכיות רבות, שהבולטת שבהן היא אולימפיאדת הפסיכומטרי הראשונה שהתקיימה באפריל 2007 וכללה מבחן במקצועות חשיבה כמותית, אנגלית וידע כללי. האולימפיאדה פתוחה לתלמידים המחוננים והמצטיינים מכיתות ד'-ט', שלומדים במרכז למחוננים באום אלפחם. מטרת האולימפיאדה הייתה לעודד את התלמידים וליצור אצלם מוטיבציה ללמוד ולהתנסות בפתרון בעיות במתכונת של מבחן פסיכומטרי וכן ליצור אינטגרציה ושיתוף פעולה בין מורי המקצועות השונים.

בי"ס "אופק", ירושלים

מנהלת: עדי גלבווע

תחרות מאמרים שנתית

בשנת הלימודים תשס"ז נערכה ב"אופק" לראשונה תחרות "כתיבת מאמרים" המיועדת לתלמידי כיתות ז'-יא'. זוהי יוזמה חדשה שאנו מקווים שתיהפך למסורת בבית הספר. בכל שנה תתמקד התחרות בנושא אשר ייקבע ע"י צוות השופטים. "בין הטבעי למלאכותי" הוא הנושא שנבחר לשנת תשס"ז.

במסגרת התחרות, מוזמנים התלמידים להציע נושא מכל תחומי הדעת (ביולוגיה, פיסיקה, כימיה, שפה, פילוסופיה, ספורט, וכו'), ולהתמקד בהיבטים השונים שמזמן הנושא (אתי, אסתטי, פוליטי, מדעי, כלכלי, פילוסופי).

טכנודע, גבעת אולגה

מנהלת: אסנת צפון

בפורים חוגגים עם השכנים

בשנת תשס"ז עבר מרכז המחוננים בגבעת אולגה למשכנו החדש בטכנודע. בסמוך לטכנודע ממוקם בית ספר "גל אור" בו לומדים ילדים בעלי נכויות התפתחותיות, מוטוריות וקוגניטיביות. לקראת פורים הוקדש יום פעילות מיוחד בו עבדו הילדים בסדנאות שונות והכינו מטעמים למשלוח מנות לתלמידי בית הספר השכן. הסדנאות כללו הכנת שוקולד בצורות שונות, פיסול טופי, הכנת

עוגיות שוקולד בטעמים שונים וכן יצירה של האריזה במסגרת שיעור "צורה ותכליתה" שמלמד המורה יניב טל אור.

הפגישה המרגשת בין הילדים לוותה בסדנת ליצנות ומוזיקה משותפת בהנחיית המורה שושי חפץ.

מרכז לחוננים, באקה אל גרביה

מנהלת: וג'דאן עתאמנה

המרכז נפתח בתחילת שנת הלימודים תשס"ו. לומדים בו כמאה תלמידים מחוננים מבאקה, מג'ת וממיסר. בנוסף, פועלים בו חוגים בשעות אחר הצהריים לתלמידים מחוננים. במסגרת זו לומדים כתיבה יצירתית בשפה הערבית, וכן נושאים מגוונים בתחום המחשבים ועיצוב תכשיטים.

בשנת תשס"ז הושם דגש על נושא האומנות והשחמט.

בחדר האומנות נעשית יצירה עשירה ומגוונת המותאמת לגילאי התלמידים, כמו: ויטראז' והכנת בובות מעיסת נייר. האמנית המלמדת במרכז, סוהאד, יצרה שיתוף פעולה עם המורה לזואולוגיה ד"ר זעלאן. התלמידים למדו את המבנה המורפולוגי של החרקים, ובעקבות זאת בחרו חרקים כנושא לויטראז'.

אל לוח השחמט מתוודעים הילדים החל מכיתה ד'. חלקם אף גילו יכולות ראויות לשבח וצפויים להשתתף בתחרויות המאורגנות ע"י האיגוד הישראלי לשחמט.

המרכז שואף לטפח קשר הדוק עם הורי התלמידים והקהילה, ועל כן נעשו פעילויות שונות להידוק קשר זה. צוות המרכז רואה בתלמידים שלו הון אנושי שלא רק יתרום לעצמו בעתיד, אלא גם לקהילה ממנה צמח.

מרכז לחוננים, יבנה

מנהלת: תמי בן שבת

שש... שקט מצלמים!!!

בעדשת המצלמה: תלמידים הלומדים משפטים במרכז מחוננים ביבנה.

תלמידים מחוננים ותלמידים מצטיינים משכבות ה', ו' ו-י' לומדים משפטים במרכז לחוננים ולמצטיינים הפועל באשכול הפיס. גולת הכותרת של סדנאות המשפט היא לחנך את התלמידים למציאות בכתיבה ובהבעה ולהקנות להם כלים להופעה בפני קהל, שיתרמו רבות לחיזוק הביטחון העצמי, לעיצוב האישיות ולפיתוח מנהיגות.

התלמידים עולים לבמת הכיתה ומצולמים בווידיאו כשהם מאלתרים תשובות לשאלות משפטיות פתוחות הדורשות חשיבה מהירה ויצירתית ויכולת ניסוח.

קטעי הווידאו עוברים עריכה, מקבלים משוב ממנהל הסדנה, עו"ד אדי סוברי, ומשובצים באתר האינטרנט www.law4youth.co.il. התלמידים צופים באופן אישי בקטעי הווידאו שלהם, ולאחר מכן מתקבצים כולם לשיעור שבו מוקרנים כל הקטעים למשוב הדדי.

באתר מצויים פורומים פרטיים שבהם מתכתבים התלמידים עם תלמידים אחרים הלומדים בדרך דומה במרכזים אחרים בארץ. כמו כן ניתן למצוא באתר פורומים בנושאי אקטואליה, זכויות התלמיד, שעות הפנאי, פורום החלומות, משחקי מחשב וכד'...

במהלך השנה התלמידים משתתפים בבמות דיון ודנים בסוגיות משפטיות של נושאים אקטואליים.

מרכז "דורונים", פתח-תקווה

מנהלת: שושנה דרוזין

יוזמה חינוכית חדשה במרכז

במסגרת מדיניות האגף לעידוד יוזמות חינוכיות במרכזי המחוננים, פותחה במרכז "דורונים" יוזמה חינוכית לתלמידים מצטיינים שמטרתה לחשוף את התלמידים המצטיינים לתחומי דעת ולפדגוגיות ייחודיות תוך שימוש בלימודי הטכנולוגיה כציר מרכזי.

במסגרת היוזמה לבוגרי המרכז משכבות ז'-ח' עיצבו הילדים סנוזלן - חדר גרייה רב חושי - שהורכב מרובוטים שבנו מחלקי קונק'ס. הרובוטים פועלים בצורה מבוקרת מחשב.

במפגש שנקרא "קפה מהסרטים" כתבו התלמידים תסריט שעסק בשאלה: "כיצד ייראה עולמנו, עולם שכולו רובוטי, בשנת 2364?". הרובוטים שבנו היו השחקנים בסצנות השונות, והילדים היו אלה שביימו ותפעלו את ההצגה הגדולה שהיוותה קבלת פנים לשכבת המצטיינים הצעירה שהצטרפה ללימוד משותף במחצית ב'. הסנוזלן היווה מוזיאון אינטראקטיבי, שבו המבקרים פעילים ומהווים חלק מהתסריט עצמו. בחדר החשוך ניצבו 4 סצנות וביניהן נפרשו שבילים שהוארו בנרות קטנים. בשני מסכי ענק שמוקמו בשני מוקדים בחדר הועלו המצגות והסרטים שליוו את הסצנות.

התלמידים חוו תהליך שלם של פיתוח מוצר בתחום, החל משלב הגדרת הצורך ועד גיבוש הפתרון. התהליך עצמו טומן בחובו אתגרים, התלבטויות, הקשבה, וויתור, קבלת השונה, הפריה הדדית, חוויה פיזיולוגית, פיתוח האישיות ועוד.

מהחדר החשוך יצאו הילדים עם אור שהלך והתעצם במחצית ב', שבמהלכה נערכה למידת עמיתים רב גילית המורכבת מתלמידים מחוננים בוגרי המרכז (שכבות ז'-ח') ומתלמידים מצטיינים (שכבות ה'-ו'). התלמידים יצאו למסע משותף "בעקבות השמש" והתמקדו באנרגיה סולרית וביישומיה.

התלמידים יצאו לסיור במכון ויצמן למדע המפעיל את אחד ממתקני המחקר המתקדמים ביותר בעולם בתחום האנרגיה הסולרית. הם ביקרו ב"מגדל השמש" ושמעו על המחקרים החדשים בתחום, כמו כן סיירו בגן המדע והפעילו את המתקנים העובדים על אנרגיה סולרית.

בנוסף כללו המפגשים המשותפים סדרת הרצאות במגוון עולמות תוכן - זואולוגיה, ארכיאולוגיה, קומיקס, אמנות יהודית, תרבויות שונות ועוד.

שיווק ממוחשב / בהנחיית אורנה לוין

התכנית נלמדת במקביל לתכנית טכנולוגיה ממוחשבת. במסגרת התכנית התלמידים מכירים את יכולות המחשב, כגון: רשת האינטרנט (מידענות), שימושי מחשב מתקדמים, תוכנות: OFFICE, FLASH ועוד. מטרת הקורס היא לפתח אצל התלמידים חשיבה יצירתית-המצאתית. במהלך הקורס המשתתפים עוברים הכשרה בבנייה ובעיצוב פרויקטים ממוחשבים ברמה מתקדמת (PPT או FLASH), וכן פרסום ושיווק המוצר אותו הם מתכנתים בתכנית טכנולוגיה ממוחשבת. במהלך השנה מתקיימים מספר ימי שיא, שבהם מוצגים הפרויקטים, והתלמידים מתחרים ביניהם על תכנות הפרויקט ופרסומו. כהכנה ליום זה התלמידים משתתפים בסדרת הרצאות וסדנאות בנושא שימוש בשפת גוף ועמידה בפני קהל.

בשנת תשס"ז תכננו ובנו תלמידי שכבת ו' המשתתפים בתכניות טכנולוגיה ממוחשבת ושיווק ממוחשב דגמים למתקנים של פארק שעשועים המיועד לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים.

במסגרת זו סיירו הילדים בפארק "חברים" ברעננה שהוא פארק שנבנה עבור ילדים בעלי צרכים מיוחדים, חקרו באופן עצמאי את המוגבלויות הבאות: עיוורון, אוטיזם ושיתוק מוחין, קיבלו הדרכה וחשיפה לנושא מנציגת בית איזי-שפירא. אל המרכז עצמו הוזמנו מרצים בתחומי תוכן מגוונים כגון: מרפאה בעיסוק מבית איזי שפירא, עו"ד שהעשירה את עולמם של הילדים בנוגע לזכויותיהם של הילדים בעלי הצרכים המיוחדים ורב קהילה (אבא של תלמיד במרכז) שהציג את יחסה של היהדות לבעלי צרכים מיוחדים. תלמידי התכנית נפגשו עם ילדים בעלי מוגבלויות ושוחחו עימם על הבעיות והקשיים והתלבטו יחד במציאת פתרונות.

לקראת סוף השנה התקיים יריד משותף לילדים ולהורים בו הוצגו הדגמים.

אתר חדש למרכז

במהלך שנת תשס"ז נבנה עבור המרכז אתר חדש שמטרתו לקיים פעילות שוטפת לאורך כל השבוע מחוץ לשעות הלימודים הפורמאליות עם הורי וילדי המרכז.

כתובת האתר: www.doronim.co.il

בי"ס אזורי "מרחבים", הרי יהודה

מנהלת: רוני ברות לוי

מנהלת בתשס"ח: אודליה אופנהיים

ברידיג' ב"מרחבים", גשר נוסף לחשיבה

שיעורי הברידיג' מתקיימים ב"מרחבים" כבר תשע שנים. את נבחרת הברידיג' של "מרחבים" יסדה גב' ג'ודי נחמיאס, אלופת ברידיג' אשר זכתה בפרסים רבים בתחרויות בין לאומיות, ולימדה את

הנושא מתחילת דרכו. כיום יחד עם ג'ודי מלמדת המורה יעל ברונשטיין.

לברידג' יתרונות רבים בהוראת מחוננים בשל היותו משחק חשיבה. הברידג' מפתח חשיבה תכנונית ואסטרטגית, דורש דמיון ומציאת פתרונות יצירתיים, עבודת צוות יעילה ושיתוף פעולה עם בן הזוג.

במהלך השיעור התלמידים מתרגלים את כל מהלכי המשחק; הם חווים ומחויבים לטקסיות המאפיינת אותו, המחנכת לאיפוק ולמשמעת. המשחק גורם לתלמידים הנאה וסיפוק ומספק דרך מקורית ליצירת קשר בין בני אדם ללא הבדלי גיל, מוצא ולאום.

הקמת הנבחרת הציבה בפני התלמידים אתגר: הם עורכים אימונים נוספים על מנת להיכלל בה ולהשתתף בתחרויות לקראת אליפות בתי הספר הנערכת במסגרת פסטיבל הברידג'.

על הישגי התלמידים בתחרות ניתן לקרוא בפרק "הישגים ייחודיים של תלמידים מחוננים".

"אנכי לא אמרו לי 'שנה' הם אמרו לי 'ראה'"

ד"ר אברהם אופק, מנכ"ל מכון אופק לניהול ומחקר, יועץ במשרד החינוך לאיכות ומצוינות. בעל פרס "קן פורד" למחקר ופרס "קן ליידי דייז" להצטיינות במחקר

מרכז למחוננים, נחף

מנהל: והבה והבה

אתנחתא ספורטיבית של המרכזים נחף, שפרעם ובוועינה נגידאת

בתשס"ז נערך יום ספורט משותף לשלושה מרכזים: נחף, שפרעם ובוועינה נגידאת, על מנת לחזק את הקשר בין התלמידים והמורים ממרכזי המחוננים השונים.

כל מרכז הגיע בתלבשות ספורט אחידה עם סמל של המרכז. מורי הספורט השקיעו מאמץ אדיר ובנו תחנות פעילות שונות. התלמידים התחרו ביניהם והפגינו התנהגות למופת.

התלמידים נהנו מאד ובסוף היום חולקו מדליות ופרסים לזוכים שזכו במחיאות כפיים ללא קשר לשייכותם. בעתיד אנו מתכננים להרחיב את שיתוף הפעולה הבין-מרכזי למקצועות נוספים, כגון: אומנות, ארכיאולוגיה ותקשורת.

היכרות עם הכפר ש"היה פעם"

במרכז פועלת תכנית ייחודית שמטרתה לחקור את הארכיאולוגיה של הכפר הפרטי שלנו. התלמידים התבקשו לאסוף חומר ששופך אור על העבר של הכפר. בעקבות זאת פנינו לרשות העתיקות על מנת לקבל את אישורה לערוך חפירות במקום. על בסיס המידע שנאסף, נבנה מודל המשחזר את הכפר של פעם.

הקורס לתקשורת יתעד את התהליך ויפיק סרט תיעודי.

מרכז "חופי"ם", עמק חפר

מנהלת: אהובה פאר

למידה אתגרית

"..הזדמנות לטעות, ללכת לאיבוד ולהתמודד עם קשיים אמיתיים בעצמנו"

"... הצוותים התחלקו לחוליות קטנות, קיבלו את הוראות הבטיחות האחרונות ויצאו לניווט ברחבי היער. כל חולייה של שניים-שלושה מנווטים קיבלה מסלול משלה ומשימה מוגדרת - לאסוף את הקודים המתאימים בכל נקודה. כאשר יגיעו כל החוליות לנקודת הסיום, ירכיבו ממילות הקוד שאספו את הפיתרון המשותף, שרק בעזרתו יקבלו את הציוד הדרוש למשימת הסיום המשותפת..."

לא מדובר באימונים של יחידה צבאית מובחרת, ולא בסדנת מנהלים של חברת היי-טק. המנווטים העצמאים הם תלמידי כיתות ו' עד ט', ומשימות אלו ואחרות היוו חלק מיום שטח במסגרת תכנית למידה אתגרית של מרכז חופי"ם - מרכז חינוך ופיתוח לילדים מחוננים של המועצה האזורית עמק חפר.

נושא האינטליגנציה הרגשית מהווה תחום חשוב בתכנית והוא משולב בנושאי הלימוד השונים. כדי לענות על צורך זה פותחה בשנת תשס"ז במרכז חופי"ם תכנית למידה אתגרית המשלבת תרגילים ופעילויות אתגריים מתחומים שונים - תרגילי מעבר מכשולים, ניווט והתמצאות, משחקים תחרותיים ופעילויות ספורט אתגרי. התכנית פותחה והופעלה על ידי מנחי מכון "ברנקו וייס" לטיפול החשיבה, ליאור שורר ויפתח גינזך וצוות הנהלת מרכז חופי"ם. התכנית משתמשת בכלים שפותחו במסגרת סדנאות מנהלים ופיתוח צוות בסדנאות ODT בתחום העסקי, והותאמו לצורכי מערכת החינוך.

לפי התפישה של הלמידה האתגרית (או "הנחיה מבוססת אתגרים" - ABC - Adventure Based Counseling) כל פעילות מהווה הזדמנות ובסיס לעיבוד וללמידה, הן בתחום האישי והן ברמה החברתית והקבוצתית. כך למשל, כאשר הגיעו החוליות ממשימת הניווט, עסק הסיכום המשותף לא רק במיומנויות הניווט וההתמצאות בשטח, אלא בהתמודדות עם האתגר האישי, בקבלת ההחלטות ובעבודה המשותפת. התלמידים ישבו במעגל בפסגת חורבת סמרה, ודיברו על חוויותיהם והתנסויותיהם. "...הניווט בחוליות קטנות, בשטח, היה אחת הפעילויות שמהן למדתי הכי הרבה על עצמי" מעידה אחת התלמידות - "דווקא בגלל שהייתה לנו הזדמנות לטעות, ללכת לאיבוד ולהתמודד עם קשיים אמיתיים בעצמנו".

מרכז "חלו"ם", רמלה

מנהלת: ורדה זילבר

מפגש עם ניצולת שואה, ברכה גילאי, בבית ספר למחוננים באשכול הפיס ברמלה
מאת: ורה אלימנוב, תלמידת כיתה ו' בית ספר למחוננים "חלום" רמלה

סתם עוד יום רגיל, יום שבו שום דבר לא היה צפוי. נפגשנו עם ניצולת שואה במרכז למחוננים באשכול הפיס ברמלה.

ידענו שזה לא יהיה משמח, אך גם לא חשבנו שיהיה עצוב כל כך...

"...שמי ברכה אני בת 80 ואני ניצולת שואה" פתחה את ההיכרות. לאחר דברי הפתיחה
ראינו קלטת בה היא מצולמת מספרת את סיפורה. אמצע הקלטת, הדמעות על סף
התפרצות. האבן שעל הלב רק מעיקה עליי יותר ויותר. סוף הקלטת, הדמעות מתפרצות
והלב פועם חזק יותר ויותר. תחושת העצב גרמה לי להרגיש אי נוחות ורחמים כלפי ברכה.
כל הסבל והבדידות שהוא עברה ושאלה אחת נחרטה בליבי איך? איך אחרי כל הסבל הזה
היא מצליחה לספר על כך?

ישבנו והקשבנו לסיפורים שלה, לסיפורים הכואבים והנוראים שלה ולחשוב שהיא משפחה
אחת מתוך כל כך הרבה משפחות?! אחותה שרי ואחיין שלה נספו בשואה. היא סיפרה על כך
בעצב ועיניה הכחולות כאילו מבקשות מחילה על זה שהיא נותרה בחיים. האם כל זה חלום או
מציאות?

אחרי הסיפור נוכחנו לדעת כי לברכה יש תיאטרון בובות והיא הציגה לנו את סיפור השואה עם
בובות ותפאורה שהיא הכינה. ההצגה הייתה כל כך מרגשת והאופן שבו היא סיפרה את הסיפור
היה מקסים והעלה חיוך קל על שפתותינו שיש עוד תקווה.

עוד רגע קט זה נגמר. כל הסבל הכאב הדמעות והעצב. אומנם המפגש נגמר, אבל סיפורה
של ברכה, שלא חוותה את ילדותה כפי שרצתה, נחרט בליבי חזק כמו בסכין. והאומנם
היה שווה לה להיוולד? מה אשמתה שנולדה בתקופה זו? מה היא אשמה שהיא יהודייה?
יצאנו מהמפגש מלאים, מודעים ועם המון עצב. נותרו לנו המון המון שאלות שכנראה אין
להן ולא תהיינה להן תשובות.

"יש אלוהים באהבה - האורה צריך אהוב את האלוהים
ואלוהים או כבוד אהובי אלוהים כאדם"

הכומר אמיל שופאני - מנהל קולג' סנט. ג'וזף (אל מוטראן) בנצרת, עטור פרס אונסק"ו לחינוך לשלום

מרכז "יח"ד", רעננה

מנהלת: סיגל חלד-סירק

תרומה לקהילה – ביום העשרה שבועי למחוננים ברעננה

תכנית העשרה לתלמידים מחוננים ברעננה חרטה על דגלה את ערך הנתינה. כל אדם בנסיבות חייו השונות מתנסה בנתינה ובקבלה, ונדיבות הלב והרוח מתבטאות בכל הצורות, בכל הגדלים ובכל הגילאים. הנתינה היא הטבע האמיתי שלנו, ואין סוף למה שכל אחד מאיתנו יכול לתת.

המורים והתלמידים במרכז מתנדבים במסגרות שונות, ביניהן בית איזי שפירא והעמותה "גדולים מהחיים", עמותה שמגשימה את חלומם של ילדים חולי סרטן.

מיקי חומה, המורה ל"חוכמת הגוף", יחד עם קבוצת תלמידים הופיעו בחופשת חג החנוכה ובחופשת פורים בפני ילדי בית איזי שפירא בהופעת להטוטנות הנעימו את זמנם. טלי קורנהאוזר, המורה לאומנות, ותלמידיה מכרו עבודות אומנות שיצרו במסגרת שיעורי אומנות, ובכסף שאספו קנו אביזרים שיעזרו לילדים בבית איזי שפירא.

בשנת תשס"ז טלי בנתה קורס שנקרא "יוצרים בצבע ובחומר למען הקהילה". מטרתו הייתה להעמיק את תודעת הנתינה בקרב התלמידים. תרומה לקהילה היא תהליך. התרומה איננה מתבצעת באופן חד פעמי, אלא בתהליך ארוך תוך יצירת קשר משמעותי עם השותפים. בקורס דנו בנושאים של עזרה הדדית וסיוע איש לרעהו: איך ניתן לעזור ולהיעזר ולתת מעצמי לאחר. התלמידים יצרו מוצרים שונים מחומרים מגוונים, תוך כדי לימוד טכניקות שונות ושימוש בחומרים רבים. התלמידים השקיעו את המירב בידיעה ברורה שהם לא יקבלו את העבודות, כפי שהיו רגילים עד עתה, אלא שהן תימכרנה. הפריטים נמכרו במסגרת תערוכת סוף השנה כאשר למשפחות התלמידים הייתה הזכות הראשונה לקנייה. התמורה הועברה לילדים נזקקים בני גילם מעמותת "גדולים מהחיים".

תלמידי התכנית נמצאים בקשר מתמיד עם העמותה, ובתשס"ז הצטרפו התלמידים ומורתם, טלי, לשתי פעילויות שהתקיימו במסגרת הפנינג ענק שערכה העמותה ושם איפרו התלמידים ילדים חולי סרטן.

"גינזק שנוצז סקין ביוגרי, יעשה הכא עז אמת אספק את סקינוגו..
הוא יבגר בפעולות המגירה ביוגרי מבנייה גושיה וויזואליה...
אן הסקינוג נעלות במהלך שנות הגבגווגו בגוק מערכת הגינוק שנוג?"
פרופ' מרים בן-פרץ, עטורת "פרס ישראל" בחקר החינוך, פרופ' אמריטוס-אוניברסיטת חיפה

תכניות המשך לתלמידים מחוננים בוגרי המרכזים

ויש גם כאלה שלא רוצים להפסיק ללמוד

מועדון אופק

מועדון "אופק" הוקם כמענה לבקשות של בוגרי ביה"ס להמשיך וללמוד גם לאחר הסיום הפורמאלי של הלימודים בכיתה ט'. מטרתו של המועדון היא להציע מסגרת פעילות מיוחדת עבור התלמידים הבוגרים.

למועדון מוזמנים תלמידי אופק בכיתות ט'-י"א, ובוגרי אופק בגילאים אלה (גם תלמידי י"ב מוזמנים בחום). זו הזדמנות להעשיר את הדעת בתחומים יוצאי דופן וייחודים ולהמשיך את הקשרים החברתיים היפים שנוצרו במהלך שנות הלימוד באופק. הפעילויות מועברות על-ידי מורי אופק ומרצים מן החוץ. תלמידים ובוגרים שירצו להעביר פעילות בנושא שמעניין אותם, מוזמנים לעשות זאת בהנחיית המורים. קביעת התכנים ומסגרת המפגשים במהלך השנה מתנהלת בשיתוף עם התלמידים. המפגשים מתקיימים מדי יום חמישי בין השעות 16:30-18:30. כל מפגש מתרכז סביב נושא מסוים - הרצאה, דיון או סדנה, ובנוסף מוקדש פרק זמן למפגש חברתי לא פורמאלי.

בין נושאי המפגשים בשנת תשס"ז:

- **שושנת קהיר הסגולה - גן עדן וגיהנום בהוליווד** - צפייה ודיון בסרטו של וודי אלן "שושנת קהיר הסגולה" מנקודת מבט כלכלית-חברתית: מהי הפונקציה שממלא הקולנוע במשטר קפיטליסטי? מנחה: אבי דבאח, מורה לקולנוע באופק.
- **מגילת אסתר - הזווית האיראנית** - מגילת אסתר מתרחשת בחצר המלכות הפרסית. האם היא משקפת נכונה את מנהגי החצר של התקופה, את הלשון ואת התרבות? האם זהו טקסט היסטורי או אגדה? ואילו סיבות היו להמציא סיפור שכזה? במהלך ההרצאה נפרשת התרבות והשפה של פרס העתיקה, ונחשפים פירושי השמות של דמויות מהמגילה. מנחה: ד"ר תמר עילם-גינדין, בלשנית איראנית.
- **מברטולט ברכט ועד בוב דילן** - שירת מחאה חברתית במאה העשרים
מנחה: ליאור שטרנברג, משורר, מנחה סדנה לכתיבה יוצרת באופק.
- **הצפנה** - מהי הצפנה? ואיך עושים איתה דברים שנראים במבט ראשון בלתי-אפשריים?
מנחה: יורם סלע, מומחה להצפנה מחברת NDS.

- **מבחינים פסיכולוגים ומשמעותם** - הכרת סוגים של מבחנים פסיכולוגים, התנסות בהבנת ציור אדם עץ ומשפחה. הצצה לתשובות של ילדים למבחנים אמיתיים (בעילום שם כמובן). מבחני אינטליגנציה וננסה לענות על השאלה למה לעזאזל הפסיכולוגים כל כך אוהבים כתמי דיו. מנחה: עדי גלבע, מורה לפסיכולוגיה ומנהלת ביה"ס.

- **עיין ערך ליבוביץ** - הרצאה במושג הערך כפי שהוא מופיע במשנתו של ליבוביץ. דיון בשאלות: האם ערכים הם אוניברסליים? האם ניתן להצדיק באופן רציונאלי ערך מסוים? ומה התפקיד של המדינה ביחס לערכים? במפגש ישולבו דיונים עם צפייה בקטעים מתוך הסרט "יתגבר" של אייל סיוון.

מנחה: אבי דבאח, מורה לקולנוע באופק.

- **לאייר את אושוויץ – על ייצוגי השואה והאנטישמיות בקומיקס (בעיקר)**

מנחה: דניאלה קופלר, סטודנטית לתואר שני במרכז המחקר "פורום אירופה" באוניברסיטה העברית. הנ"ל חוקרת את התגובות של הדור השלישי לשואה בישראל ובגרמניה כפי שבאות לידי ביטוי באמנות. והכי חשוב - בוגרת אופק ומורה באופק.

תכנית הבוגרים - מרכז יש"י

תכניות מחוננים באופן פורמאלי מסתיימות בכיתה ט', אך מה עושים כשהתלמידים מסיימים את כיתה ט' ואינם רוצים לעזוב?!

פותחים תכנית בוגרים!

במרכז יש"י פועלת מזה כעשור תכנית בוגרים שנוסדה ע"י שלומית ריב - המנהלת הקודמת של המרכז. התכנית פועלת בהצלחה רבה ומספקת מענה קוגניטיבי, רגשי וחברתי לעשרות בוגרים המגיעים מידי יום ו' בשעות הצהריים למפגשי הלמידה.

בתחילת שנה"ל תשס"ז למדו הבוגרים אסטרונומיה וחתמו את הלמידה בתצפית כוכבים לילית במצפה רמון. השהייה המשותפת, 24 שעות, תחת כיפת השמיים במלון "אלף כוכבים" ליד המדורה... תרמה רבות ללמידה, לגיבוש ולרוח המרכז.

מאוננת בגיל צעיר באה לידי ביטוי אצל ילדים בכך שהם כשרונים ובעלי יכולות
גבוהות. "בידיה של סביבה מיטבית אברי בין שני סוגי המאוננות המצטיינת האלו"

(צוטט מוהנה)

כדי שאה שאנו מנכים היום יהפכו למצטייני החג, אנו צקוקים לסביבה מאימה.
ילדים מצטיינים הם ילדים בעלי צרכים מיוחדים. משהו צריך לאגזר אותם את
אהם מה שגסר אהם.

ד"ר רמה קלויה, הכשרת מורים, מכללת קיי, באר שבע

טיפוח מחוננים במסגרת האקדמיה

תכנית לימודי תואר ראשון במדעי המחשב באוניברסיטת חיפה

לתלמידים מחוננים ומצטיינים בכיתות י'-י"ג

בתכנית הייחודית לתואר ראשון במדעי המחשב לתלמידי תיכון מחוננים ומצטיינים שותפים החוג
למדעי המחשב ופרופ' גד לנדאו העומד בראשה, עירית חיפה, משרד החינוך, חברת "אינטל"
ומכון קיסריה.

התכנית במסלול חד חוגי פרושה על פני ארבע שנים, כיתות י'-י"ג (תתאפשר דחייה בגיוס לצה"ל).
בכל שנה ילמדו התלמידים 3 סמסטרים. הלימודים מתקיימים פעמיים בשבוע יום מלא ויום נוסף
בשעות אחר הצהריים.

התכנית בתפיסתה החינוכית מתחייבת לתת לתלמידים בעלי טווח יכולות רחב לימודים התואמים
את צורכיהם והמאפשרים להם למצות את יכולתם.

מטרת התכנית:

- לימודים מתקדמים במדעי המחשב או בנושאים המשלבים מחשבים עם תחום אחר.
את התכנית מלווה מכינה שמטרתה לבדוק את היכולת והמוטיבציה של התלמידים.
תלמידים שעוברים את המכינה וכן ראיון אישי מתקבלים לתכנית ומקבלים קרדיטציה עבור
קורס המכינה.

ייחודה של התכנית:

- התלמידים לומדים בכיתה נפרדת כקבוצה, ולא עם כלל הסטודנטים.
- נבחר סגל אקדמי מותאם להוראה מתוך הסגל הרגיל, וסגל מלווה (אחראית אדמנסטריבית,
מרכזת חברתית ליצירת קשר עם בתי הספר המזינים, עם ההורים) וסטודנט מצטיין שמלווה
אשית את התלמידים כמנטור.
- מוצעת חונכות אישית וליווי צמוד לכל תלמיד.

- ניתן לעבור למסלול דו חוגי בסוף התואר.
- בתכנית הלימודים משולבות גם פעילות ספורטיבית, סיורים, ימי גיבוש ועוד.
- התלמידים משולבים בפעילות התנדבותית בקהילה.

פעילות מכללת גורדון, המכללה האקדמית לחינוך בחיפה,

לטיפול מחוננים ומצטיינים

מנהלת: ד"ר ציפורה אושרת

מזה כעשר שנים פועלת המכללה לטיפול מחוננות ומצוינות במערכת החינוך. על פי תפיסת המכללה, טיפוח מחוננות ומצוינות הוא משימה בעלת חשיבות לאומית, המהווה מנוף לבניית מנהיגות חינוכית-חברתית שבאמצעותה ניתן לקדם את פני החברה הישראלית.

מרכז מטמו"ן – מרכז לטיפול מחוננות ומצוינות

על מנת לפתח ערכים אלה הוקם במכללה מרכז מטמו"ן- מרכז לטיפול מחוננות ומצוינות. המרכז פועל כמרכז רב תחומי לקידום פעולות ופרויקטים בתחום טיפוח המחוננות.

בתחום האקדמי מכשיר המרכז מורים שיתנו מענה לצרכים המיוחדים של הילדים המחוננים במסגרת הבית ספרית. התכנית נבנתה על מנת לסייע למורים להתמודד עם סוגיות וקשיים העולים בהוראה בכיתה בה נמצאים ילדים עתירי כישרון.

תכנית ההכשרה היא דו-שנתית ונבנתה בשיתוף עם גבי שלומית רחמל, מנהלת האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך, על בסיס סקר ספרות מקיף של התחום ועל סמך הניסיון המצטבר הרב והידע המחקרי שנצבר עם השנים במכללה. התכנית מתבססת על גישה אינטרדיסציפלינארית ושמה דגש על פיתוח אסטרטגיות הוראה המותאמות למאפייני התלמיד המחונן: בעל יכולת לדמיין, סקרן, בעל רצון לחקור ויצירת.

מכללת גורדון פועלת בתוך הקהילה ומחויבת להתפתחותה. בהתבסס על כך רואה המכללה חשיבות לעדכן אנשי החינוך המלמדים ילדים מחוננים בממצאי מחקרים עדכניים המתבצעים בארץ ובעולם. העדכון מתבצע באמצעות כנס המתקיים במכללה אחת לשנה*. על קהל המשתתפים נמנים מנהלי בתי ספר, מורים, יועצים חינוכיים ואנשי חינוך אחרים מכל רחבי הארץ, המלמדים ילדים מחוננים בכיתות הומוגניות ובמסגרות לימוד הטרוגניות. בכנסים מציגים חוקרים, אנשי חינוך ואנשי אקדמיה המומחים בתחום. בין הנושאים שהוצגו בכנסים: גישות לפיתוח החשיבה המתאמות למחוננים, החידה כמניע חינוכי וככלי לימוד חדשני, מימוש ובזוז הפוטנציאל אצל מחוננים, חשיבה שיטתית-המצאתית ככלי לטיפול מחוננים, טיפוח מחוננים ומצוינים בצה"ל, ועוד.

* דיווח על הכנס בתשס"ז בפרק "חלון לכנסים ולהשתלמויות".

פעילותה הענפה של המכללה בתחום המחוונות והמצוינות נשענת, בין היתר, על ממצאי מחקרים המתבצעים ע"י חברי הסגל האקדמי שלה. חלקם עוסק במדידה והערכה של פעילויות מטמו"ן וחלקם עוסק בנושאים רלוונטיים אחרים, כגון: תכניות לימודים ייחודיות למחוננים ומערכות יחסים במשפחתו של המחונן. החוקרים חברים ב-ECHA - הקונגרס האירופי לנושא המחוננים, ומציגים את ממצאי מחקריהם דרך קבע בכנסים הבינלאומיים המתקיימים באירופה.

במכללה מתכנס, כמו כן, האיגוד הישראלי לחקר המחוונות והמצוינות ולטיפוחן, ששם לו למטרה להעלות את הנושא על סדר היום הציבורי. על חברי האיגוד נמנים חברי סגל בכירים ממגוון המוסדות להשכלה גבוהה ברחבי הארץ ובעלי תפקידים במערכת החינוך בתחום המחוונות.

"חוגורדון – מרכז לילדים מחוננים ועתירי כישרון – מכללת גורדון לחינוך"

מנהלת: חיית שחם

"חוגורדון" פועל זו השנה השמינית בשיתוף פעולה עם משרד החינוך, האגף למחוננים ומצטיינים ומחוז חיפה, האגף לחינוך - עיריית חיפה.

במרכז לומדים 300 תלמידים המגיעים מ-38 בתי ספר מרחבי העיר חיפה. בנוסף פועל מרכז "חוגורדון" בתפוח הפיס מעגן מיכאל, פרי שיתוף פעולה עם המועצה חוף כרמל, שבו לומדים 130 תלמידים.

מטרת המרכז לטפח ולהעשיר את ילדי חיפה אשר עברו מבחני מיון והוגדרו כמחוננים ועתירי כישרון, וכן תלמידים שהומלצו על ידי הנהלת בית הספר בו הם לומדים.

"חוגורדון" מושתת על תפיסה רב תרבותית. במסגרת זו לומדים זה לצד זה תלמידים יהודים מהמגזר הכללי ומהגזר הדתי כמו גם ילדים ערבים ודרוזים.

"חוגורדון" נתמך על ידי חברת אינטל, בהיבטים כלכליים כמו גם אקדמיים וחינוכיים.

שיתוף פעולה זה מתבטא גם בתמיכה ובפיתוח מיומנויות ואוריינות מחשב אצל התלמידים המתמודדים בחידות "אתגרי חמיצר".

אחת הפעילויות הייחודיות של הפרויקט מתבצעת בשיתוף פעולה עם החידונאי דן חמיצר, המציג בפני התלמידים משימות מאתגרות. השנה הילדים מתמודדים עם משימות בנושא מדעים.

בתאריך 14.3 יום הולדתו של איינשטיין, נחשפו התלמידים לפעילויות מאתגרות שכללו את תגליותיו של איינשטיין.

חלון לעולמו של מורה

בארגז החול של החיים

דן עופרי, מורה במרכז למחוננים אילת-אילות

אמש הלכתי לראות תערוכה של אחת מתלמידותי הראשונות. היא עסוקה כיום בבגרויות, משמע היא מסיימת י"ב. כלומר: זו השנה התשיעית שלי בתכנית. אלוהים ישמור, לפני שנים מספר רציתי לעזוב את התכנית. זה היה בעקבות מפגש שלי עם תלמיד. טיילנו בהרי אילת והוא שאל אותי אם אני עושה עוד משהו חוץ מללמד בתכנית. אמרתי שכן. "מה?" הוא שאל ואני סיפרתי לו. "כלומר אתה בארגז החול של החיים!" הוא אמר וחיך. "לא הבנתי", עניתי. "נו...אתה עדיין משחק בארגז החול. עוד לא עלית לכיתה א', אין אחריות, או-טו-טו תוגש לך ארוחת עשר, דברים שכאלה. מתי תמצא משהו רציני לעשות? מתי תיתקע בפקקים של שמונה בערב בחזרה מעבודה, אה תגיד?"

האם נעלבתי? בטח שנעלבתי. גם נעלבתי מעצם העובדה שנעלבתי שכן אם נעלבתי הרי שהוא נגע באיזושהי בטן כל כך רכה ומוכחשת. אני לא חושב שהוא התכוון לרע, אבל תמיד החזקתי מעצמי כמורה שלוקח את העבודה מאוד ברצינות. חשבתי שלא מבינים אותי נכונה. השורות הבאות אם כן, מוגשות ככתב הגנה שאני מקריא לעצמי בכל יום ראשון בבוקר לפני שאני יוצא ללמד בתכנית.

לאילת הגעתי לפני יותר מעשור מתוך כוונה להגיע לאילת. אף אחד לא המתין לי, לא עבודה, לא בית ובטח שלא חבר. תמיד הבטחתי לעצמי ש"כשאעמוד באיזושהו פרק בחיים כשהצעד הבא לא מוכתב ולא טריוויאלי, כי אז אעבור לאילת". הרומנטיקה שבמגורים במדבר קיצוני, מרחק שש דקות באופניים מהמדבר. שש דקות לצד השני, אותם האופניים, ואני צולל בשונית האלמוגים. אני כותב את זה כי זהו בעצם חוט השני ששזור את כל התכנית כשאני נפגש עם התלמידים. חלילה שייצא תלמיד מהתכנית מבלי שיתפעם נוכח העובדה כי הוא שוכן בין שני הקצוות והקיצוניות שהעניק האל הטוב לעולמנו: אילת שוכנת בצילו של המדבר הכי דל ולכן הכי מאתגר עלי אדמות כשלצידו הים שמסתיר שונית אלמוגים הנחשבת לגומחה העשירה והמגוונת ביותר. לא מזמן נתקעתי בכביש במסע טרמפים לא מוצלח כך שהיה לי זמן לספור את כל המדינות בהן טיילתי. ארבעים ושתיים. יותר מדי אבל ברמה הביולוגית, ברמה של גן העדן של כל מורה המתאמץ להדגים חיים כתופעה, חיים ככורח המציאות, חיים בביטויים הכל-כך מגוון ומסתגל, אין לי ספק שהושתלתי במקום הכי מוצלח.

ויש לי גם טריק. אני משתמש בו לא מעט למרות שהוא לא שלי. למדתי את זה מהסופר קורט וונגוט שדרך אגב הלך לעולמו באביב 2002. אם לא הייתי מורה הייתי רוצה להיות קורט וונגוט. בכל אופן, הוא טען שסופר טוב חייב אבל חייב לכתוב כל ספר כאילו הוא מספר את זה אישית למישהו מאד יקר לו. וונגוט סיפר שספר שנכתב 'לקהל הקוראים' לעולם לא יוכל להתרומם. ספר

הוא כמו מכתב מאד אישי שעוד הרבה אנשים קראו מאחורי הכתף של הנמען. וכך גם שיעור. כל שיעור שאני בא להכין, מוקדש באופן ספציפי, באופן כל-כך אישי לאחד התלמידים. וזה תמיד אותו התלמיד והוא או היא לעולם לא ידעו. מבחינתי אותה ההקדשה של המפגש היא עמוד השדרה, היא הרוח שבמפרשים ובלעדיה ניתן יהיה פשוט להכתיב את השיעור בשלט רחוק.

באופן אישי חשוב לי לספר שהילדות שלי הייתה ביפן. כשהייתי בגילם של תלמידי, היו לי מורים שהיו נזירים ונזירות קתוליים עד מאד. כמו שדיברתי קודם על הקדשתם של שיעורים, כך אני מאמין שלכל אחד מאיתנו יש את המורה שלא יישכח. אצלי מדובר באח בודואן. צעיר יותר מגילי כיום, עונד משקפיים של שנות השבעים ופנים נעימות בלי די. הוא לא היה מחייך הרבה אבל כל ארשת פניו הייתה נתונה בקבלת האדם באשר הוא. אני גם יודע לספר למה אהבתי אותו. האח בודואן ראה בעצמו תלמיד, הוא באמת ובתמים למד וחקר מרגע לרגע את אמנות ההוראה. כשהיה מקמט את המצח שלו בצדדים, הייתי יודע שהוא עכשיו מתלבט. הערצתי אותו על חוסר הביטחון הלא מוסווה. לא היו מחשבים אבל התחושה הייתה של התרחשות און-ליין, כזו שמתרחשת כאן ועכשיו. האח בודואן בהופעה חיה. ובכל זאת, אני מבלה לילות באינטרנט כדי למצוא אותו, ליצור עימו קשר עוד פעם אחת ולספר לו במה הוא לא היה בסדר. הייתה לו מהמורה אחת וזאת העובדה שלא תמיד הבנו אותו. גם כשהייתי תיכונסט, גם אחרי שירותי הצבאי כשהייתי סטודנט, היו לי הארות, הבזקי אור - 'אה! עכשיו קלטתי למה ברודר בודואן התכוון!', הארות שהופיעו באיחור של שניים-שלושה עשורים.

ההוראה זה הדבר המשמעותי היחיד שאני עושה לפרנסתי. אני מתעסק בעוד המון דברים אחרים אבל אני מרגיש שרק בתכנית יש משמעות, יש בה מס ערך מוסף. זו התשובה שאני רוצה לספר לתלמיד שהשאיר אותי בארגז החול. זכיתי לעשות משהו שנדמה לי שהוא חשוב.

"אני כמנהל ארגון צריק לאגרי את הגולמים
בהם כל אבד ואבד יכולים להצטיין"

פרופ' שאול שאשא, מנכ"ל ביה"ח לגליל המערבי בנהריה. פרופ' בביה"ס לרפואה בטכניון, חיפה.
עטור פרס רבין לאיכות ומצוינות וממובילי המצוינות במינהל הציבורי

הישגים ייחודיים של תלמידים מחוננים

תיכון "אחד העם", פתח-תקווה

אולימפיאדה ארצית בפיזיקה בטורניר הכספות ע"ש שלהבת פראייר

באולימפיאדה ארצית בפיזיקה בטורניר הכספות ע"ש שלהבת פראייר, שהתקיים במכון וייצמן למדע, זכו מאור מרכוס, יונתן גרוזובסקי, לירן קוק וחן צור, תלמידי כיתה י"ב 4 מחוננים, בפרס הצטיינות ובציון 100 בבחינת הבגרות במעבדה. את התלמידים הנחתה רכזת מסלול הפיזיקה בבית הספר, ריטה גתר.

טורניר הכספות הוא מן היוקרתיים בארץ בתחום המחקר והפיתוח. לקראת הטורניר עמלו התלמידים על בניית "כספת" והכנתה. היה עליהם להציע רעיונות למנגנון הנעילה, לבחור במתאים ביותר וליישמו.

רעיון הכספת היה "put the ball to the basket", והוא התבסס על חוק ברנולי. הקבוצה הוערכה על עבודת צוות, עמידה בלוח זמנים, שליטה בחומר תיאורטי בפיזיקה והפגנת יצירתיות.

תחרות צילום ארצית בפיזיקה

בתחרות ארצית לצילום בפיזיקה שמטרתה הייתה לצלם תופעות פיזיקליות בטבע וניסויים ייחודיים מתוך חומר הלימוד זכו תלמידים מחוננים ממגמת פיזיקה ומכיתה י' מחוננים. הזוכים הם: עמית ויזל ומיכאל פוזבסקי - י' 4 מחוננים. אופיר ערד ותומר עזרא - תלמידים מחוננים ממגמת פיזיקה - מקום רביעי.

להשתתפות בתחרות נדרשו כישורים מיוחדים בהמצאת הניסוי המצולם, יכולת ניתוח תופעה פיזיקלית, יכולת צילום אומנותית, יצירתיות, עבודת צוות, שליטה במכשירי מעבדה מתוחכמים וחשיבה יצירתית בין תחומית. התלמידים נדרשו לכתוב הסבר מדעי של התופעות המצולמות.

התמונה שזכתה בתחרות: "בראשית ברא אלוהים את המים ואת הקרניים". הניסוי התבסס על תופעת ה"החזרה הגמורה" בתוך נוזלים שונים. (התמונה צולמה על ידי מיכאל פוזבסקי ועמית ויזל מכיתה י' 4 במעבדת הפיזיקה, בהדרכת איריס פולק, מורה לפיזיקה).

פרס דן דויד

תחרות פרס דן דויד הינה תחרות בינלאומית של כתיבת חיבורים.

מאור מרקוס, תלמיד י"ב בכיתה המחוננים זכה במקום השני. התלמיד כתב מאמר בתחום הפיזיקה בנושא "מאיץ חלקיקים". על מאמרו קיבל פרס בסך 5000 ש"ח.

זו השנה השלישית שבה תלמידים מחוננים מביה"ס זוכים בפרס זה, ובשנה שעברה אף זכה בית הספר בפרס מיוחד על שיתוף הפעולה ועידוד מספר רב של תלמידים לקחת חלק בתחרות.

עוד על פרס דן דויד ניתן לקרוא באתר: <http://www.dandavidprize.com/youth.html>

"את היצירות שהזכייה אוצר של הגבריה,

יש מקום אטמם בקהילה בה אני גיה"

ד"ר יהודית ריכטר, מדינול בע"מ (מנכ"ל), חברת הועד המנהל של האוני' העברית. מייסת תכנית לימודים לקידום המצוינות בלמודי מדעים ופתוח חשיבה יצירתית וישומי טכנולוגיה ברפואה

זכיה בפרס "איש השנה" של מועדון "ליונס שלום" פתח-תקווה

עמית ויזל, תלמיד בכתת המחוננים, זכה בפרס "איש השנה" של מועדון ליונס "שלום" פתח-תקווה על התנדבותו ותרומתו החברתית לילדים ולמורים מכל רחבי העולם מאז כיתה ד', במשך 7 שנים ברציפות.

עמית מתנדב בפרוייקט מתוקשב ייחודי "Dream A Dream with Ein Ganim" - "GlobalDreamers" שמטרתו ליצור קשר בין ילדים מכל העולם ולחלוק אתם את החלומות שלהם לעתיד.*

במסגרת הפרוייקט הוא תורם את כישוריו הטכנולוגיים במחשב: הוא מעצב את אתר האינטרנט של הפרוייקט, משתמש בתוכנות מתקדמות (PhotoShop, PowerPoint, Flash), יוצר אנימציות ממוחשבות, מצלם ועורך במחשב אירועים מיוחדים, משתמש בחומרים שהילדים מכינים ומאגד אותם לדפי Html כך שאפשר יהיה להביאם לאינטרנט. עמית מעביר את הידע שלו למורים ולתלמידיהם ומרגיש שהוא מאפשר להם להגשים חלום.

עשייתו מהווה לא רק תרומה לבית הספר ולקהילה המקומית, אלא גם תרומה למדינה. למעשה הוא שגריר של מדינת ישראל בקהילה הבינלאומית.

* כתבה מורחבת על הפרוייקט פורסמה בממ"ש מס' 1, ינואר 2007.

חט"ב "הנגיד", הרצליה

יריד "יזמים צעירים" באירופה

משלחת שמנתה שלוש תלמידות מכיתות המחוננים בחט"ב "הנגיד" בהרצליה, אלה נאמן, טליה יריט ועדי קדרון, ייצגה את ישראל ביריד של "יזמים צעירים" שהתקיים באירופה.

היריד התקיים בבוקרשט ברומניה והשתתפו בו 78 משלחות.

המוצר שהציגה המשלחת של חט"ב "הנגיד" היה תיק מנשא המיועד לילדים. המנשא יכול לאכסן בצורה נוחה וידידותית טלפון נייד, מפתחות, רשימות וכו'.

המוצר זכה להצלחה רבה ומכר ביריד בכמויות מסחריות.

"המטמון בשעון", סיפור שכתב לי באלאן, תלמיד מחונן בכיתה ז', יצא לאור בהוצאת "קווים"

לי באלאן, תלמיד מחונן בכיתה ז', החל לכתוב את הסיפור "המטמון בשעון" בהיותו בן עשר בלבד. הספר מספר על ילד בשם יורם אשר מוצא בחדרו שעון מסתורי המוביל אותו ל-12 הרפתקאות מופלאות.

בתחילה הגיש לי את הסיפור לביקורת כעבודה בבית הספר. הוא זכה לביקורת בונה ולעידודה של המורה ושיפר את הסיפור. בסופו של דבר, מסר סבו את הסיפור, ללא ידיעתו, להוצאת "קווים" אשר הוציאה את הספר לאור באירוי של דני קרמן.

הנהלת בית הספר החליטה להוסיף את הספר לרשימת ספרי החובה המופיעים בתכנית הלימודים.

"ראיתי הצצה בגל ארבע-עשרה, הייתי בורה מואטטי, לא הייתה טאוויזיה, ולא היה סל גריבול ולא ראיתי הצגת גיאטרון, ולא ידעתי שקייס דברי כזה, במקרה נקאעתי וראיתי, וזו הייתה הארה, מכת ביק ידעתי שזו תנה גשבה וזה מנה כגיי"
גב' גילה אלמגור-אגמון, עטורת "פרס ישראל"

תיכון "הראשונים", הרצליה

תיאטרון "הראשונים" התארח בפסטיבל תיאטרון בינלאומי לנוער בעיר שוואביש הל שבגרמניה וחזר עטור תשבחות.

בקץ תשס"ו פנתה מורה מביה"ס "וולדורף" שבעיר שוואביש הל אל מרכזת המגמה, איטה ברנדשטר, והציעה לה לקחת חלק בפסטיבל תיאטרון בינלאומי לנוער המתקיים בעיר (פסטיבל המתקיים אחת לשנתיים).

את הרעיון לפסטיבל הגה מנהלו של ביה"ס מר מרקוס. בייס הינו מרכז לימודים אנטרופוסופי הכולל כיתות מגן ועד תיכון. התפיסה העומדת מאחורי הפסטיבל נובעת מהאמונה שלמפגש האנושי בין קבוצות נוער מרקעי תרבות שונים יש חשיבות בפיתוח תפיסת עולם ליברלית ונטולת דעות קדומות. הדיאלוג האנושי והתיאטרלי הם המטרות העיקריות של האירוע. כיון שהמניע של הפסטיבל הוא חינוכי, לא מתקיימת תחרות בין ההצגות!

מרכז מחוננים "מרחבים", הרי יהודה

מקום ראשון באליפות בתי הספר בברידיג'

במסגרת פסטיבל הברידיג' מתקיימות תחרות על אליפות בתי הספר בארץ התחרות מחולקת לשלוש רמות: מתחילים, מתקדמים ומיני ברידיג'. בתחרות הברידיג' למתחילים השתתפו 18 תלמידים (9 זוגות) מבי"ס "מרחבים". **רוזן אסף ובן חורין עומרי זכו במקום הראשון בתוצאה של 86%.**

*כתבה מורחבת על לימודי ברידיג' בבית ספר "מרחבים" ראו בגיליון זה.

מרכז למחוננים "מדע ודעת", עמק הירדן

ציון לשבח בתחרות ארצית למתמטיקה

טל שחם, תלמיד כיתה ז', לומד במסגרת מרכז המחוננים קורס מתקדם במתמטיקה עם המרצה אנטולי ברונשטיין. הוא הגיע לתחרות לאחר ששלח את שאלון שלב א' אותו ממלאים ילדים מרחבי הארץ. השאלונים הפתורים מגיעים לבדיקה ואז מוזמנים התלמידים הטובים ביותר לתחרות במכון וייצמן.

בתחרות במכון וייצמן השתתפו מאות ילדים מוכשרים. טל זכה במקום הרביעי המכובד וכאמור גם בציון לשבח.

למידע נוסף על פעילויות צמ"ד מכון וייצמן: <http://www.weizmann.ac.il/zemed/index.php>

מרכז למחוננים ולמצטיינים, אשדוד

רשות השידור שידרה ביום הזיכרון שירים שנכתבו ע"י תלמידי המרכז. השירים נכתבו במסגרת קורס כתיבה יוצרת בהדרכת מרדכי גלזר.

חט"ב לאו-באק, חיפה

התלמידים טל שטיקר ואריק קרלין ייצגו את בית הספר בשלב המחוזי בחידון התנ"ך לבני נוער וזכו בתואר חתן התנ"ך המחוזי וסגנו.

ביה"ס "מקיף ג", אשדוד

התלמידה ליאת לישה מכיתה ז' 4 מחוננים זכתה במקום הראשון בחידון המחוזי "עולמה המופלא של המשנה". התלמידה עלתה לשלב החידון הארצי.

חלון לכנסים ולהשתלמויות

בית יציב - באר שבע

השתלמות למנהלי מרכזי מחוננים - תשס"ז - 4/2/07 עד 6/2/07

תמי עדן

בתחילת חודש פברואר תשס"ז התכנסו מנהלי מרכזי המחוננים מכל הארץ להשתלמות בת שלושה ימים בנושא מובילות חברתית ופדגוגית. ההשתלמות אורגנה ע"י האגף למחוננים ולמצטיינים.

השתלמות כזו של שלושה ימים מרוכזים הפכה להיות חלק בלתי נפרד ממליאות המנהלים המתקיימות בתחילת שנת הלימודים כשבאמצע מתקיימת השתלמות מרוכזת ובסופה - מליאה מסכמת.

התכנסות מרוכזת לשלושה ימים מאפשרת מפגש בלתי אמצעי בין המנהלים לבין עצמם ובין צוות מדריכי האגף לבין המנהלים. הזמן העומד לרשותנו אינו מוגבל וניתן להמשיך ולשוחח לפעמים עד השעות הקטנות של הלילה או במהלכה של הליכה קצבית עם בוקר בטרם ארוחת הבוקר וההתכנסות הראשונה.

יש ערך רב למפגש המקצועי, למפגש החברי ולמה שנלמד יחד בהשתלמות.

פתחנו את ההשתלמות בחקר שיח בין טקסטים שהועבר ע"י גב' גאולה שני ועסק ב"מגדל בבל" מהיבטים שונים ואף מפתיעים.

המשכנו את היום בעבודה סדנאית שהונחתה ע"י "מכון 'אבניים' ומטרתה הייתה חשיפה ראשונית לשאלה: איך אפשר להוציא את עבודת המורה מהמרחב הפרטי למרחב הציבורי, ותרגול של הפרקטיקה שלו - מידע אישי לידע שיכול לשרת את קהילת העמיתים.

גב' דינה זילברמן הנחתה אותנו ביום השני והשלישי בנושא: תפישת המנהל כמוביל פדגוגי. היא ניהלה איתנו דיון בשאלות "למה אני כמנהל מחויב?", "למה התכנית מחויבת?", "כשאנו חושבים חשיבה חינוכית בעבודה עם מחוננים יש נסתר רב מהגלוי?", "מה הופך אותי מאדם בעל מיומנויות ובעל תפיסות לאדם שמסוגל לבצע?", "מהי מסוגלות ניהולית ומהי מסוגלות מקצועית?" ועוד.

אילנה שקד דיברה על פדגוגיה ייחודית בהוראת מחוננים והתמקדה בנושא החשיבה בתנאי אי ודאות ובנושא: מהי שאלה פתוחה לחלוטין.

בערב נפגשנו עם האמן מיכה ביטון, הגיבור מהספר "אל עצמי" שכתבה גלילה רון פדר עמית, ששיתף אותנו בחוויית היותו ילד מאומץ בשירה ובסיפור. ריגשה אותנו הכנות הבלתי מתפשרת שלו והראייה המפוכחת: כיצד החיים האלה עם הטוב והרע הביאו אותו בסופו של דבר למקום שבו הוא נמצא היום.

בכל השתלמות מרוכזת שכזו אנחנו מתעצמים וזוכים לידע מקצועי ולעוד חברים נפלאים.

כנס מנהלים ומורים של מרכזי מחוננים בנושא אמנויות

טלי גביש, מדריכה באגף למחוננים בתחום האמנויות

“כל יצירה היא מגרש משחקים חדש שעדיין לא הייתי בו”

אוהד נהרין

בחודש יוני 2007 נערך כנס למידה מסכם למנהלים ומורים של מרכזי המחוננים. הכנס יוחד לתחום האמנויות תחת הכותרת: **“שפת האמנות – אמצעי? מטרה?”**

מטרתו של הכנס היתה לעורר ולהעמיק בחשיבותו של תחום האמנות בפיתוח מחוננים.

את הכנס פתח אוהד נהרין, מנהל אמנותי של להקת המחול בת שבע וזוכה פרס ישראל בתחום המחול. נהרין הציג את תפישת עולמו החינוכית המתבססת על ניסיונו האישי כתלמיד וכמורה. הוא שוחח עם המשתתפים על תהליך היצירה, על עבודתו עם רקדנים צעירים, על הדרכים ללמד וללמוד עם מצטיינים/מחוננים, על הגילוי וההתחדשות המשולבים בעבודה קשה ובחזרות רבות.

תלמידי מגמות אמנויות מבי”ס תיכון לאמנויות “תלמה ילין” השתתפו בדיון וסיפרו על חווית הלימוד וההתפתחות האמנותית שלהם. התלמידה איליאל סמל סיפרה על המורים לאמנות שפתחו בפניה עולם חדש של אפשרויות למצוא את עצמה ולעצב את זהותה כאמנית ויוצרת. התלמיד דור לוי הוסיף בדבריו את הפן החברתי-הומאני. הוא טען שמורה “לחיים” הינו מורה אשר מסיע לך להגיע למיצוי היכולות שלך, אך יחד עם זאת גם מכון אותך להיות “בן אדם”- רגיש, אכפתי, אנושי.

לאחר מופע מוזיקלי בביצוע תלמידי תיכון “תלמה ילין” לאמנויות, התפזרו המשתתפים לסדנאות למידה אשר הונחו על ידי אמנים ואנשי חינוך.

בסדנת המוזיקה עסק מיכאל קליגהופר, מוזיקאי ומורה למצטיינים במוזיקה, בשאלות ערכיות סביב תפקידו של האמן בחברה: האם מצוינות היא ערך? איך האמנות יוצרת שינוי? מהו תפקידו של המורה בטיפוח ההקשרים המיוחדים? הדיון נערך באמצעות דוגמאות, קטעי מוזיקה, התנסויות ושיח קבוצתי.

יורם אפק, צייר, פסל, אוצר, מורה לאמנות פלסטית ומנהל תחום אמנויות, העביר סדנה העוסקת באתגר החינוכי עם תלמידים העוסקים באמנות: איתור מחוננים ומצטיינים באמנויות, מתן ביטוי ליחיד היוצר, מחירים אישיים שמשלמים אמנים צעירים, הכוונה וטיפוח ועוד. הסדנה שילבה בין התנסות אמנותית לבין דיון תיאורטי.

בסדנת הקולנוע עסקו במשמעויות העולות מהצפייה המרובה של תלמידים בטלוויזיה ובסרטים. דורית באלין, מפמ”ר קולנוע ותקשורת במשרד החינוך, דנה עם המשתתפים בתפקידם של המורים והמחנכים מול שפע הערוצים, התכנים, הסגנונות, המדיה ואפשרויות

הבחירה. הדיון התמקד בתפקיד החינוך: לתת לתלמידים כלים ומיומנויות לצפייה ביקורתית ומושכלת.

אביטל גבע, אמן ומחנך, הציג טענות ספקניות לגבי הקשר אמנות-מציאות: "אמנות אינה אמצעי ואינה מטרה... האמנות אינה נמדדת בהישגים ואינה מתכתבת עם מציאות... האמנות מאפשרת רגע של גילוי... מבלי להחשיב עצמך כמצטיין... האמנות מאפשרת עיסוק ביופי, בפרופורציה, בעוול ובכאב... אין לכאב ולעוול קשר למציאות..." במהלך הסדנה בדקו המשתתפים את הטענות הללו וכן נחשפו לעבודתו של גבע בחממה האקולוגית-טכנולוגית לנוער ומומחים, אשר בה יוצרים וחוקרים יהודים וערבים.

קיומו של הכנס הינו צעד נוסף בפיתוחו של תחום האמנויות באגף למחוננים ומצטיינים. תחום זה הינו חדש במסגרת האגף והוא עתיד להתפתח לכיוונים נוספים כגון: הקמת מסגרות למצטיינים ומחוננים באמנויות, עידוד פרויקטים אמנותיים, טיפוח מציאות אמנותית, טיפוח שפת האמנות במסגרות מחוננים, הפצה של תכניות ולמידת עמיתים של צוותי הוראה וניהול.

כנס "מחוננות ומציאות - אתגור החשיבה" ב"גורדון", המכללה האקדמית לחינוך בחיפה

בתשס"ז נערך כנס בנושא "אתגור החשיבה". לכנס הגיעו כ-250 מוזמנים, רובם אנשי חינוך וחלקם- הורים לילדים מחוננים, שגדשו את האודיטוריום של המכללה.

את הכנס פתחה ד"ר צפורה אשרת, ראש המכללה. היא הדגישה בדבריה את החשיבות שייחסה החברה היהודית לדורותיה לטיפוח מחוננות ומציאות גם בעיתות מצוקה דלות תקציבים. בהמשך נשא יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, מר משה כחלון, דברי ברכה ושיבח את העשייה הענפה של המכללה לקידום מחוננים ומצטיינים. הוא הבטיח להירתם למען מטרה חשובה זו ולפעול לקידומה בכל פורום אפשרי מתוך הכרה בתרומה הצפויה מכך לחברה הישראלית.

את הכנס הנחתה ד"ר יהודית לפידות-ברמן, ס' ראש המכללה. לדבריה, הצבה של אתגרי חשיבה בפני לומדים עשויה לשדרג כל פעילות לימודית בכל מסגרת שהיא, ועבור ילדים מחוננים, הזקוקים לגירויים מתמידים, היא חיונית כמו חמצן לנשימה.

בהרצאת הפתיחה הציגה גב' שלומית רחמל, מנהלת האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך, מאפיינים אישיותיים של מפורסמים שהיו בעלי יכולות קוגניטיביות יוצאות דופן. ביניהם- לאונרדו דה וינצ'י, מארי קירי ואלברט איינשטיין.

בהמשך הרצה ד"ר דן שרון, לשעבר מנכ"ל מכון ברנקו וייס ומנכ"ל משרד החינוך, על "טיפוח החשיבה". ד"ר שרון הגדיר את החשיבה כשפה לכל דבר ועניין, הכוללת מילים, תחביר והקשרים. הוא הציע לבסס את תכניות הלימודים בבתי הספר בכלל ובכיתות מחוננים בפרט על תכנים רלוונטיים לעולמו של התלמיד על מנת שהלמידה תהיה משמעותית. כמו כן המליץ

על בניית הרגלי חשיבה, שיטות ודרכי פעולה ובמקביל - על הקניית כלים לפריצת מסגרות חשיבה מקובעות.

גלית לוי, דוקטורנטית מאוניברסיטת בר-אילן, הסבירה לנוכחים כיצד חשיבה המצאתית-שיטתית עשויה לאתגר ילדים מחוננים ולרתום את היצירתיות שלהם לפתרון בעיות. לדבריה, מחוננות קשורה בהעזה, וחשיבה המצאתית-שיטתית מעצימה את הרצון להעז. גלית הציגה בפני הנוכחים שש תבניות חשיבה, ואתגרה אותם במציאת פתרון לבעיות שהוצגו בפניהם במהלך ההרצאה באמצעות התבניות הללו.

את הכנס נעל ד"ר אבינעם קולודני, מרצה בפקולטה להנדסת חשמל בטכניון, שתיאר את "פרדוקס המטלה היצירתית". לדבריו, ילדים מחוננים מרבים לקבל משימות שבהן עליהם להפגין יצירתיות, וכך גם עובדי הייטק בפרויקטים של מחקר ופיתוח. בהרצאתו הציג ד"ר קולודני פרדוקס: מטלה היא משימה מוגדרת ומובנית שעל מנת לעמוד בה יש להקפיד על לוח זמנים, בעוד שהבסיס ליצירתיות הוא חדשנות, המשימה פתוחה ואין הגבלת זמן לביצועה. בהרצאתו נתן ד"ר קולודני רעיונות ועצות מעשיים למורה כיצד לא לוותר על דרישת היצירתיות מהתלמיד ולהתמודד בהצלחה עם המגבלות שהוצגו.

"היניך אמצוינת הוא היניך איניטאקטואליות, אשר כיסא אלוסר"

גב' לאה רוזנברג, סמנכ"לית ומנהלת המינהל הפדגוגי, משרד החינוך

תחרות במה למדע

"הרפואה כנושא רב תחומי בעבודות תלמידים מחוננים"

חנה ברנע: רכזת התכנית בתשס"ז

התחרות "במה למדע" התקיימה במתכונת של תכנית ייחודית המזמנת אפשרות לתלמידי כיתות מחוננים בשכבות הגיל ח'ט' להיחשף לרפואה ולהיבטיה השונים: הפילוסופי, האתי, האומנותי וכדומה.

דגש מיוחד ניתן על אופן הצגת הנושא הנבחר לקהל תוך למידה של מיומנויות וכלים לביטוי בע"פ ובכתב.

התכנית היא פרי שיתוף פעולה של שלושה גורמים: האגף למחוננים ולמצטיינים, המחלקה לנוער שוחר מדע במנהל מדע וטכנולוגיה והיחידה לנוער שוחר מדע באוניברסיטת תל-אביב.

את התכנית ליוותה וועדת היגוי כלל פקולטטית, והיא כללה מספר שלבים לאורך השנה: עבודה ברמה הבית ספרית, מפגשי העשרה באוניברסיטת ת"א וכנס חגיגי באוניברסיטה שחתם את העשייה.

מפגש הסיכום החגיגי נערך ב-31/5/07 באוניברסיטת תל-אביב. התלמידים שעלו לשלב הגמר הציגו בו את עבודתם לשיפוט והערכה.

במקום הראשון זכו שני תלמידים: **עידן דרדיקמן** מבי"ס תיכון יגאל אלון ברמה"ש. נושא עבודתו היה "קפיטליזם—חברה ללא כיוון", ו**נועה פלמון** מ"ביה"ס התיכון שליד האוניברסיטה" בירושלים, נושא עבודתה: "תאי גזע".

במקום השני זכתה **עדי הירשקורן** מאולפנת "צביה" בחיפה. נושא עבודתה: "רפואה משפטית".